

21
12.12.2022

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

**КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

ЗАХАРЕЦЬ Василь Васильович
(студент групи ЗМО–21–3М)

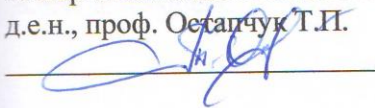

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

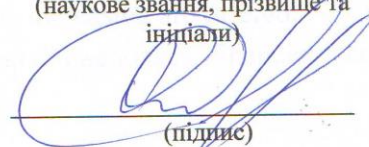
**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ
ПрАТ «ЛІКТРАВИ»**

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
галузі знань 07«Управління та адміністрування» спеціальності
073 «Менеджмент»)

Допущено до захисту
протокол № 9
від 30.11.2022
зав. кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

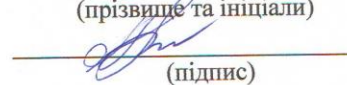

Керівник роботи:
к.е.н., доц. Денисюк О. Г.
(наукове звання, прізвище та
ініціали)

(підпис)

Рецензент
к.е.н., доц. Ткачук Г. Ю.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2022

Анотація

Захарець В. В. Управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави». – Рукопис.

Магістерська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2022.

У магістерській кваліфікаційній роботі визначено систему управління інвестиційної привабливості підприємства, а також запропоновано заходи щодо її підвищення.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиції, діагностика, фінансовий стан, інтегральна оцінка.

Annotation

Zakharets V. V. Management of PJSC “Liktravy” investment attractiveness. – Manuscript.

The master's qualification work is submitted for the Master's degree, field of knowledge 07 “Management and administration” of specialty 073 “Management”. - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2022.

In the master's qualification work the system of management of enterprise investment attractiveness is defined, and the ways of its increasing are offered.

Key words: investment attractiveness, investments, diagnostics, financial state, integral assessment.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні засади управління інвестиційною привабливістю підприємства.....	7
1.1. Економічна сутність та роль інвестиційної привабливості підприємства.....	7
1.2. Система управління інвестиційною привабливістю підприємства.....	17
1.3. Методичні засади оцінки інвестиційної привабливості підприємства.....	25
1.4. Нормативно-правове забезпечення відносин у сфері управління інвестиційною привабливістю підприємства.....	34
Висновки до розділу 1.....	41
Розділ 2. Аналітична оцінка фінансового стану та рівня інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави».....	43
2.1. Організаційно-управлінський аналіз ПрАТ «Ліктрави».....	43
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства.....	49
2.3. Оцінка рівня інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави».....	56
Висновки до розділу 2.....	66
Розділ 3. Напрями удосконалення управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави».....	68
3.1. Організаційно-методичні засади удосконалення управління інвестиційною привабливістю підприємства.....	68
3.2. Напрями підвищення рівня інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави».....	75
3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів.....	83
Висновки до розділу 3.....	90
Висновки.....	92
Список використаних джерел.....	96
Додатки.....	104

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні умови господарювання вітчизняних підприємств характеризуються значним загостренням кризових тенденцій, обумовлених як наслідками пандемії COVID-19, так і повномасштабними військовими діями на території України. Суб'єкти господарювання зіштовхнулися зі значною кількістю викликів, пов'язаних із зниженням платоспроможного попиту, фізичними загрозами, енергетичною кризою, порушенням логістичних каналів тощо. Однією із важливих проблем, які постали перед менеджментом українських підприємств, є нестача фінансових ресурсів для забезпечення подальшого функціонування та розвитку, а іноді і виживання у кризових умовах. За таких умов особливого значення набувають питання, пов'язані із забезпеченням інвестиційної привабливості підприємства.

Інвестиційна привабливість – це комплексна характеристика, яка відображає здатність підприємства до залучення зовнішнього фінансування для функціонування та розвитку і ґрунтується на детальному аналізі усіх сфер діяльності суб'єкта господарювання, в першу чергу фінансової сфери. Забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості сприяє не лише залученню необхідних коштів для функціонування та розвитку підприємства, але й формуванню гарної ділової репутації. Питання залучення інвестиційних ресурсів є важливим на будь-якому етапі функціонування підприємства: починаючи із етапу створення та закінчуючи його ліквідацією. Підприємство, яке використовує залучені інвестиційні ресурси, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, проте в більшій мірі утворює фінансовий ризик і загрозу банкрутства, які зростають при зростанні питомої ваги залучених засобів в загальній сумі капіталу, що використовується.

Важливість окресленого кола питань обумовила вагомий науковий інтерес до визначеної сфери. Зокрема, питання, пов'язані із управлінням інвестиційною привабливістю підприємства, в основу своїх досліджень покладали такі

науковці, як І. Вербіцька, Т. Венгуренко, К. Волощук, Л. Вольська, О. Гаврись, А. Кацан, О. Кузьмін, В. Опаренко, В. Плахотнюк, Н. Стеблюк, С. Сусліков, Р. Ткаченко, І. Томашук, М. Усов, О. Юринець та ін. Водночас, враховуючи вагомий науковий доробок у сфері управління інвестиційною привабливістю, маємо зауважити, що окремі питання, пов'язані із оцінкою та забезпеченням цільового рівня інвестиційної привабливості підприємства, залишаються дискусійними, що визначає актуальність даного дослідження.

Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Метою роботи є узагальнення теоретичних засад та розробка прикладних рекомендацій щодо удосконалення управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави».

Відповідно до поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких основних **завдань**:

- дослідити економічну сутність та роль інвестиційної привабливості підприємства;
- визначити систему управління інвестиційною привабливістю підприємства;
- охарактеризувати методичні засади оцінки інвестиційної привабливості підприємства;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення відносин у сфері управління інвестиційною привабливістю підприємства;
- здійснити організаційно-управлінський аналіз ПрАТ «Ліктрави»;
- провести діагностику фінансово-економічного стану підприємства;
- оцінити рівень інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави»;
- визначити організаційно-методичні засади удосконалення управління інвестиційною привабливістю підприємства;
- запропонувати напрями підвищення рівня інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави»;
- оцінити ефективність запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі виступає процес управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави». **Предметом** є теоретичні, методичні та прикладні аспекти забезпечення інвестиційної привабливості підприємства.

Методи дослідження. Під час виконання роботи використовувались такі методи, як системно-структурний підхід, що розглядає управління інвестиційною привабливістю підприємства як цілісну структуровану систему, що є одночасно частиною загальної системи управління; логічний, порівняльного та економіко-статистичного аналізу і синтезу – для узагальнення теоретичних засад управління інвестиційною привабливістю підприємства та визначення стану інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави»; систематизації, групування, експертної оцінки, графічний та інші методи – для формування висновків та пропозицій щодо удосконалення управління інвестиційною діяльністю досліджуваного підприємства.

Інформаційними джерелами для проведення дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативні акти з економічних питань, чинне законодавство України, спеціальна література з питань управління інвестиційною привабливістю, а також статистичні дані, фінансова звітність та оперативні дані підприємства, що досліджувалося.

Наукова новизна магістерської кваліфікаційної роботи полягає в узагальненні та подальшому розвитку теоретико-прикладних засад управління інвестиційною привабливістю підприємства, що знайшло своє відображення у наступному:

- набули подальшого розвитку методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості шляхом адаптації існуючої методики до умов діяльності підприємства, що підвищує достовірність та релевантність одержаних результатів;

- набули подальшого розвитку теоретико-методичні засади управління інвестиційною привабливістю підприємства на основі врахування кадрового,

управлінського, інформаційного та методичного компонентів, що уможливило реалізацію системного підходу до процесу управління.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні управлінських рішень щодо підвищення ефективності системи управління інвестиційною привабливістю підприємства. Практичні рекомендації можуть бути застосовані в практиці управління діяльністю вітчизняних підприємств. Визначено економічний ефект від розроблених рекомендацій.

За результатами дослідження було опубліковано:

Омельченко І.О., Захарець В.В. Мотиваційний аспект соціальної відповідальності бізнесу. Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів III Міжнар. наук.–практ. конф. з пит. вищ. осв. і науки. Житомир: Житомирська політехніка, 2022. С. 61.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано під час участі в III Міжнародній науково–практичній конференції з проблем вищої освіти і науки «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу».

Структура та обсяг роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 95 сторінках друкованого тексту. Робота містить 19 таблиць та 7 рисунків. Список використаних джерел налічує 76 найменувань. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та роль інвестиційної привабливості підприємства

Фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства є неможливою без вкладення коштів, які можуть мати власний та залучений характер, тобто без залучення власних та залучених інвестиційних ресурсів. Причому питання залучення інвестиційних ресурсів є важливим на будь-якому етапі функціонування підприємства: починаючи із етапу створення та закінчуючи його ліквідацією. Підприємство, яке використовує залучені інвестиційні ресурси, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, проте в більшій мірі утворює фінансовий ризик і загрозу банкрутства, які зростають при зростанні питомої ваги залучених засобів в загальній сумі капіталу, що використовується.

Для отримання залучених інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим.

Інвестиційна привабливість – це не тільки фінансово-економічний показник, але й модель кількісних і якісних показників – оцінок зовнішнього середовища (політичного, економічного, соціального правового) і внутрішнього позиціонування об'єкта у зовнішньому середовищі, оцінка його фінансово-технічного потенціалу, що дає змогу варіювати кінцевий результат.

Ступінь інвестиційної привабливості промислового підприємства є індикатором, показання якого дозволяють зробити висновки потенційним інвесторам про необхідність і доцільність вкладення фінансових засобів саме в даний об'єкт.

В економічній літературі до сьогодні не вироблений єдиний підхід до

визначення сутності поняття «інвестиційна привабливість» і її взаємозв'язків з конкурентоспроможністю підприємства та його сталим розвитком. Більш детально зрозуміти сутність поняття «інвестиційна привабливість підприємства» можна за даними табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до тлумачення сутності поняття «інвестиційна привабливість підприємства»

Джерело / Автор(и)	Тлумачення сутності досліджуваного поняття
<i>1</i>	<i>2</i>
1. «Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій», затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23.02.1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua	Рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, зокрема інтегрального оцінювання [42].
2. Дума О. І.	Інвестиційна привабливість підприємства – це сукупність кількісних та якісних характеристик підприємства, що відображають його цінність та перспективи розвитку, і в поєднанні із інтересами та цілями інвестора сприяють притоку інвестицій у підприємство [17, с. 104]
3. Єпіфанова І. Ю., Гладка Д. О.	Під інвестиційною привабливістю розуміють комплексну характеристику об'єкта майбутнього інвестування або сукупність показників фінансово-економічного стану, управлінської діяльності, що здатні задовольнити вимоги інвесторів [18, с. 50]
4. Крамаренко К. М.	Інвестиційна привабливість розглядається як інтегральний показник, певна узагальнююча характеристика доцільності інвестування визначеного об'єкта з позицій конкретного інвестора [33, с. 102].
5. Кремень В. М., Кремень О. І., Акулініна О. С.	Інвестиційну привабливість підприємства доцільно розглядати як комплексну характеристику підприємства, яка дає підстави для перемоги у конкурентній боротьбі за інвестиційні ресурси на ринку на засадах врахування інтересів інвесторів [34, с. 30]
6. Кулик А. М., Корецька О. В.	Інвестиційна привабливість – це відносне поняття, що відображає думку певної групи інвесторів відносно співвідношення рівня ризику, рівня прибутковості та вартості фінансових ресурсів в тій або іншій державі, регіоні або галузі [37, с. 8].

Продовження табл. 1.1

1	2
7. Матічин Ю. М.	Інвестиційна привабливість підприємства – це економічні характеристики, які демонструють ефективність роботи організації і здатність приносити інвесторам стабільну вигоду [41].
8. Роганова Г. О.	Інвестиційну привабливість діючого суб'єкта підприємництва необхідно розглядати як інтегральний показник, що позитивно характеризує в динаміці сукупність показників фінансової звітності, конкуренто- та кредитоспроможності суб'єкта підприємництва, з метою максимізації прибутку інвестора та мінімізації ризиків у майбутньому [56, с. 30]
9. Усов М. А.	Інвестиційну привабливість можна визначити як взаємозв'язок інвестиційного потенціалу (як сукупність інвестиційних ресурсів, складових тієї частини накопиченого капіталу, яка представлена на інвестиційному ринку у формі потенційного інвестиційного попиту, що має можливість перетворитися на реальний інвестиційний попит і забезпечує задоволення матеріальних, фінансових та інтелектуальних потреб відтворення капіталу) з сумою об'єктивних передумов для інвестиції і інвестиційного ризику (сукупність чинників, під впливом яких складається вірогідність виникнення непередбачених фінансових втрат в умовах невизначеності результатів інвестиційної діяльності або вірогідність повного або часткового недосягнення результатів здійснення інвестицій) [63].
10. Хринюк О. С., Очеретяна О. В.	Інвестиційна привабливість – це сукупність суттєвих характеристик підприємства, які можна виявити за допомогою відповідних аналітичних показників, що формують в інвестора позитивний образ про підприємство та спонукають здійснювати вкладення ресурсів в подальший його розвиток [68]

Як видно з табл. 1.1, трактування інвестиційної привабливості передбачено «Методикою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій», до того ж воно стало базовим і для багатьох науковців. У цьому документі інвестиційна привабливість розглядається як рівень задоволення певних вимог чи інтересів інвестора стосовно конкретного підприємства. Така позиція є не достатньо коректною, оскільки привабливість як характеристика підприємства не може ідентифікуватись із рівнем задоволення потреб інвесторів,

адже, як вказувалось вище, інвестор може бути зацікавлений лише у майновому комплексі підприємства, руйнуючи при цьому його виробничий, технологічний та кадровий потенціал. Узагальнюючи існуючі підходи до визначення сутності досліджуваного поняття, вважаємо за доцільне запропонувати власне бачення змісту категорії «інвестиційна привабливість». На нашу думку, інвестиційна привабливість – це комплексна характеристика, що відображає сукупні можливості підприємства до ефективного функціонування та визначає рівень зацікавленості інвесторів у вкладенні коштів у певний суб'єкт господарювання.

Вивчивши існуючі підходи до сутності інвестиційної привабливості підприємства, їх можна класифікувати та поєднати у чотири групи:

- інвестиційна привабливість як умова розвитку підприємства;
- інвестиційна привабливість як умова інвестування;
- інвестиційна привабливість як сукупність показників;
- інвестиційна привабливість як показник ефективності інвестицій.

Водночас визначення деяких авторів не можна однозначно віднести до тієї чи іншої групи, тому що вони містять в собі ознаки деяких груп.

Отже, на нашу думку, інвестиційна привабливість підприємства – це сукупність характеристик його виробничої, комерційної, фінансової, управлінської діяльності та особливостей інвестиційного клімату, що свідчать про доцільність здійснення інвестицій в нього. Перемогу отримує інвестиційно-привабливіший об'єкт вкладення інвестицій.

Поняттями, тісно пов'язаними з інвестиційною привабливістю, є:

- інвестиційний потенціал суб'єкта господарювання – сукупність фінансово-економічних ресурсів, які можуть бути залучені за рахунок всіх (зовнішніх і внутрішніх) джерел фінансування, та чинників, які створюють необхідні умови для забезпечення бажаного рівня його інвестиційної активності, оптимального використання цих ресурсів з метою досягнення стабільного фінансово-економічного функціонування даного суб'єкта господарювання та зростання ефективності його діяльності. Характеристика інвестиційного потенціалу проводиться на основі аналізу традиційної системи показників

фінансового стану підприємства з акцентуванням уваги на показниках фінансової стійкості;

– інвестиційна активність суб'єкта господарювання – інтенсивність залучення довгострокових інвестицій у капітал підприємства;

– інвестиційний ризик суб'єкта господарювання – ймовірність неповної реалізації його інвестиційного потенціалу, наслідок дії низки об'єктивних несприятливих умов інвестиційної діяльності, формуючих вірогідність втрати інвестицій або доходу від них [47, с. 177].

Значна частина науковців зазначає, що складовими інвестиційної привабливості є інвестиційний потенціал та інвестиційний ризик. Проте на інвестиційну привабливість підприємства впливають зовнішні (власники, галузь, місцезнаходження, відносини з владою) та внутрішні (інвестиційна програма, фінансовий стан, менеджмент, виробничий потенціал) чинники, які є основою для визначення поняття «інвестиційна привабливість». Схематично складові інвестиційної привабливості підприємства представлено на рис. 1.1.

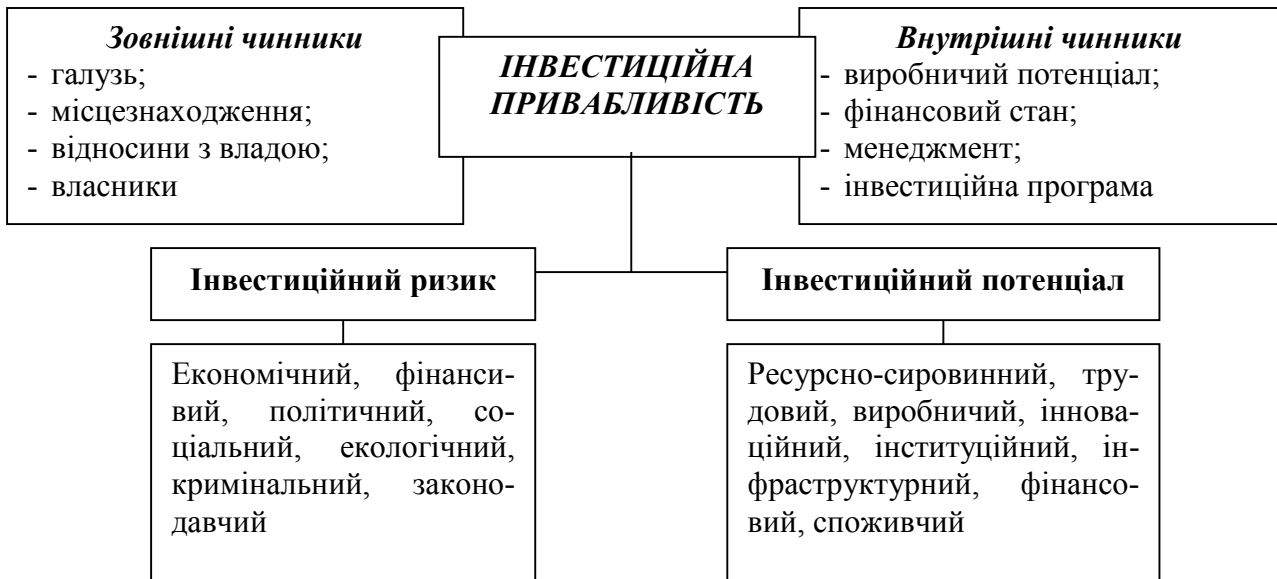

Рис. 1.1. Складові інвестиційної привабливості [2, с. 250]

Таким чином, можна зробити висновок, що інвестиційна привабливість – характеристика підприємства, яка складається із взаємопов'язаних зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на нього, а також інвестиційного ризику та інвестиційного потенціалу.

Інвестиційна привабливість підприємства як інтегральний показник

включає в себе ряд підсистем:

- виробничо-технічна підсистема включає загальні показники підприємства, що характеризують масштаб і рівень використання виробничих потужностей та концентрації виробництва;

- соціально-економічна підсистема включає показники, що характеризують діяльність підприємства з погляду ринку та задоволення соціальних потреб учасників процесу виробництва. Ці показники характеризують як господарську діяльність підприємства в цілому, так і соціальний аспект. Основними показниками, що характеризують соціально-економічну підсистему, є: середня заробітна плата, чисельність виробничого персоналу, рентабельність, повна собівартість, відпускна ціна, продуктивність праці, фондовіддача та залишковий термін служби основних фондів;

- фінансова підсистема характеризує такі аспекти фінансового стану, як: фінансова стійкість, майнове становище, ліквідність, ділова активність та вірогідність банкрутства. Фінансовими показниками є: коефіцієнт зношення основних засобів, загальний коефіцієнт покриття (поточної ліквідності), коефіцієнт фінансової незалежності, оборотність власного капіталу, коефіцієнт прибутковості активів [60].

Для поглиблення розуміння існуючої термінології доцільно дослідити класифікацію інвестиційної привабливості підприємства. Відповідно до цього пропонуються наступні ознаки, які можуть бути покладені в основу класифікації інвестиційної привабливості підприємства:

1. З позицій суб'єктів оцінки. Необхідність введення такої класифікаційної ознаки ґрунтується на необхідності розгляду інвестиційної привабливості з точки зору суб'єктів, які можуть її оцінювати для прийняття управлінських рішень і залежно від цього вибудувати ту або іншу систему управління на підприємстві.

2. За типом інвестора. Враховуючи те, що в залежності від джерела авансованих коштів, інвестиційна привабливість має абсолютно різний сенс, пропонується ввести в якості класифікаційної ознаки вищенаведений критерій.

Дана класифікація дозволить врахувати вимоги того чи іншого виду потенційного інвестора та розмежовувати управлінські дії щодо покращення необхідних характеристик [66].

3. За часовим горизонтом оцінювання. Оскільки інвестиційна привабливість має динамічний характер і може змінюватися під впливом багатьох чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, пропонується класифікаційна ознака за часовим горизонтом оцінювання. Дана класифікація дозволить зробити висновок про те, яким є поточний стан інвестиційної привабливості підприємства; визначити потенційні можливості його покращення у майбутньому; розробити певну програму дій по досягненню бажаних результатів.

4. За підходом до проведення оцінювання. Беручи до уваги, що інвестиційна привабливість – це інтегральна характеристика діяльності підприємства, яка має двоїсту природу, тобто складається як з об'єктивних, так і суб'єктивних характеристик, пропонується виділити як критерії класифікації характер впливу на прийняття рішення про інвестування.

5. За метою оцінювання. Такий класифікатор пропонується додати з огляду на формування бази показників оцінки інвестиційної привабливості підприємства, яка найбільш точно буде відповідати цілям інвесторів [66].

Класифікацію інвестиційної привабливості відповідно до виділених ознак подано на рис. 1.2.

Розглянемо більш детально визначені види інвестиційної привабливості.

Отже, з позицій суб'єктів оцінки доцільно виділити наступні види інвестиційної привабливості підприємства:

1. Внутрішня оцінка інвестиційної привабливості, що здійснюється самим підприємством, яке одночасно може виступати і як об'єкт, і як суб'єкт інвестування, оскільки збіг наявності вільних коштів і вигідних напрямків укладень передбачає само інвестування. До того ж підприємство повинне знати, які його шанси у боротьбі за залучення такого рідкісного ресурсу, як капітал, порівняно з конкурентами, у чому полягають його сильні та слабкі сторони.

2. Зовнішня оцінка інвестиційної привабливості, яка може здійснюватися

потенційними інвесторами (оцінюють і співставляють вигоди багатьох варіантів вкладення капіталу та спиняються на найбільш ефективному) та державою (передбачення розвитку певних галузей для здійснення своїх регулятивних функцій).

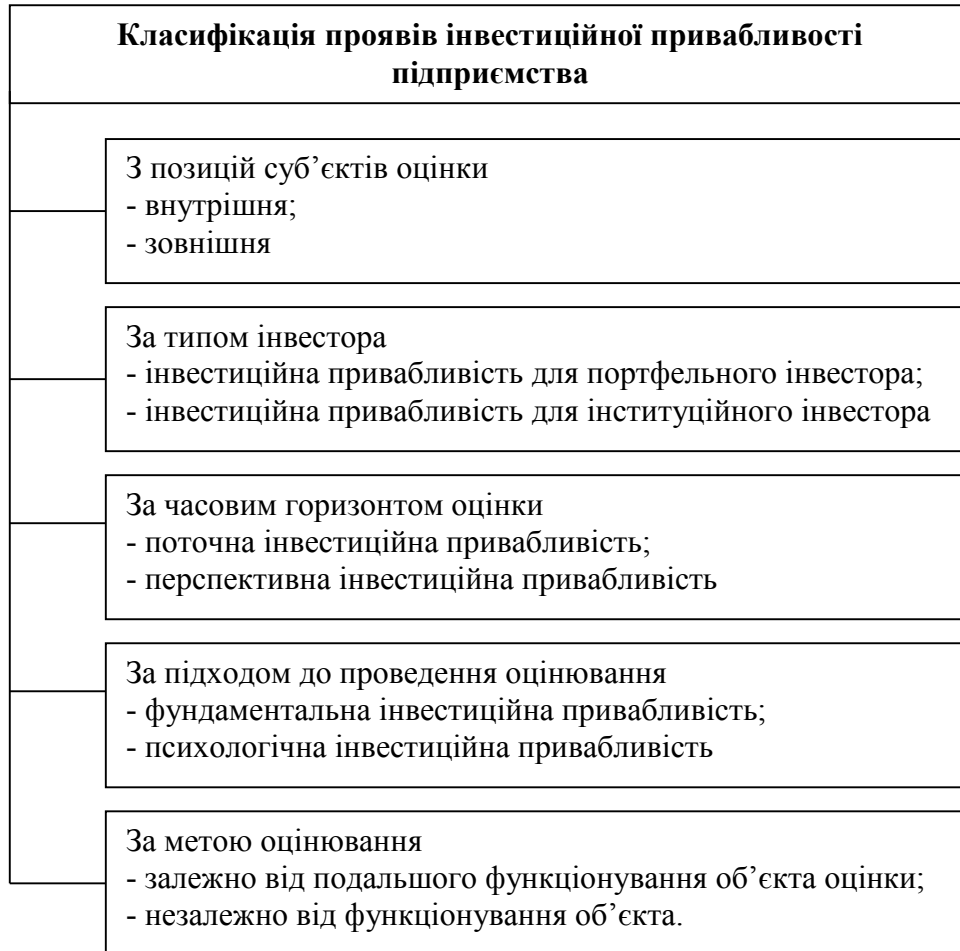

Рис. 1.2. Класифікація інвестиційної привабливості підприємства [3]

За типом інвестора пропонується виокремлювати інвестиційну привабливість для кредитного та інституційного інвестора.

Для кредитного інвестора в розгляді інвестиційної привабливості пріоритетом буде рівень його платоспроможності (оскільки банк зацікавлений в своєчасному поверненні основної суми грошей і виплати відсотків і не бере на себе участь в прибутку від реалізації проекту).

Для інституційного інвестора (інвестиційні компанії, фонди і т.п.) акценти зміщуються у бік ефективності господарської діяльності реципієнта та зростання його вартості.

За часовим горизонтом оцінки доцільно розрізняти поточну та перспективну

інвестиційну привабливість підприємства.

Поточна інвестиційна привабливість – це ситуативна характеристика підприємства на момент проведення оцінювання.

Перспективна інвестиційна привабливість – це ймовірність досягнення висунутих цілей інвестування, яка виражається в індивідуальних очікуваннях потенційних інвесторів. Перспективна оцінка дозволить керівництву не тільки визначити доцільність існування підприємства, але й слабкі місця [3; 66].

За підходом до проведення оцінювання необхідно виокремити фундаментальну та психологічну інвестиційну привабливість. Фундаментальна інвестиційна привабливість – це така характеристика інвестиційної привабливості, яка виступає базисом для прийняття інвестиційних рішень. Традиційно до цього базису відносять економічні та матеріальні складові інвестиційної привабливості, оскільки саме економічний інтерес, в-першу чергу, формує мотиваційну систему інвестора. Психологічна інвестиційна привабливість є результатом відображення привабливості підприємства в очах конкретного інвестора, що склалася в результаті ряду як об'єктивних статистичних даних, так і суб'єктивних вимог інвестора.

За метою оцінювання інвестиційну привабливість підприємства пропонується поділити на наступні складові. Залежно від характеру подальшого функціонування об'єкту. Інвестиційна привабливість може бути оцінена з врахуванням цілей потенційних інвесторів щодо горизонтальної чи вертикальної інтеграції існуючого підприємства (при цьому обов'язкове врахування ефекту синергізму) чи подальшого продажу об'єкту (при цьому додатково враховуються можливості інвестора по вдосконаленню управління об'єктом інвестицій і тим самим збільшенням його ринкової вартості) Незалежне функціонування об'єкту. Такій меті оцінювання відповідають цілі інвесторів з погляду на отримання доходів від фінансово-господарської діяльності підприємства [3; 66].

На думку колективу авторів під керівництвом О. Є. Кузьміна, видається доцільним доповнити існуючі у науковій літературі способи групування видів інвестиційної привабливості підприємства такими:

1) за об'єктом вкладення інвестицій шляхом поділу інвестиційної привабливості на поточну та перспективну. Водночас, поточна інвестиційна привабливість фірми характеризуватиме міру доцільності придбання певної частки наявного у підприємства пайового капіталу. Щодо перспективної привабливості підприємства, то вона характеризує доцільність інвестувати у проекти, які передбачають певні зміни у внутрішньому середовищі підприємства;

2) за моментом утворення шляхом поділу інвестиційної привабливості підприємства на наявну (існуючу на тепер) та майбутню (ту, яка очікується згідно з прогностичними оцінками через певний проміжок часу);

3) за способом представлення результатів оцінювання шляхом поділу інвестиційної привабливості підприємства на якісну (яка описується якісними характеристиками), рейтингову (яка подається у вигляді певного місця у рейтингу інвестиційної привабливості за групою досліджуваних суб'єктів господарювання) та кількісну (яка характеризується певним числовим значенням або низ кою числових значень) [36, с. 7];

4) за суб'єктом оцінювання шляхом поділу інвестиційної привабливості підприємства на оцінену власниками та працівниками підприємства як потенційними інвесторами або з позиції потенційних інвесторів, оцінену зовнішніми потенційними інвесторами, оцінену незалежними дослідниками з позиції потенційних інвесторів;

5) за кількістю інвесторів – оцінювачів шляхом поділу інвестиційної привабливості підприємства на індивідуальну (як результат оцінювання певним потенційним інвестором) та середню (як результат усереднення оцінок цієї привабливості, наданих декількома потенційними інвесторами) [36, с. 7];

6) за способом розрахунку шляхом поділу інвестиційної привабливості підприємства на абсолютну, при оцінюванні якої не відбувається зіставлення рівня цієї привабливості із рівнем інвестиційної привабливості якогось іншого підприємства, та відносну, при оцінюванні якої відбувається зіставлення рівня цієї привабливості із рівнем інвестиційної привабливості іншого підприємства;

7) за незмінністю (змінною) у часі її рівня шляхом поділу інвестиційної привабливості підприємства на стабільну (рівень якої залишається незмінним або змінюється несуттєво протягом певного проміжку часу) та змінну (рівень якої відчутно змінюється протягом певного проміжку часу);

8) за часом оцінювання шляхом поділу інвестиційної привабливості підприємства на моментну (яка встановлюється на певний момент часу) та усереднену інтервальну (яка визначається усередненням моментних значень протягом певного проміжку часу);

9) за наявністю (або відсутністю) потенціалу розвитку шляхом поділу інвестиційної привабливості підприємства на таку, яка характеризується певним потенціалом свого розвитку, та таку, у якій цей потенціал є відсутнім [36, с. 7].

Отже, узагальнюючи вищенаведене, можемо зауважити, що інвестиційна привабливість – це комплексна характеристика, що відображає сукупні можливості підприємства до ефективного функціонування та визначає рівень зацікавленості інвесторів у вкладенні коштів у певний суб'єкт господарювання. Виділяють різні види інвестиційної привабливості, залежно від відповідних класифікаційних ознак, що сприяє підвищенню якості управління інвестиційною привабливістю. Інвестиційна привабливість підприємства як інтегральний показник включає в себе ряд підсистем: виробничо-технічна підсистема; соціально-економічна підсистема; фінансова підсистема.

1.2. Система управління інвестиційною привабливістю підприємства

Залучення інвестицій в українські підприємства пов'язане з інвестиційною привабливістю об'єкта інвестування. Можливість залучення інвестицій залежить від розуміння та врахування інтересів партнерів, від можливості бачити об'єкт інвестування з позиції інвестора та оцінити його інвестиційну привабливість. Підприємство також зацікавлене в підвищенні рівня інвестиційної привабливості: кожен суб'єкт господарювання прагне розвивати своє виробництво, підвищувати конкурентоспроможність продукції та підприємства

в цілому.

Формування інвестиційної привабливості підприємства необхідно для:

- забезпечення конкурентоспроможності продукції і підвищення її якості;
- структурної перебудови виробництва;
- створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств;
- вирішення соціальних проблем: інвестиції необхідні для забезпечення ефективного функціонування підприємств, їхнього стабільного стану й у зв'язку з цим вони використовуються для досягнення подальшого розширення і розвитку виробництва;
- відновлення основних виробничих засобів;
- підвищення технічного рівня праці і виробництва та ін. [40, с. 185].

Управління інвестиційною привабливістю підприємства (ІПП) – процес цілеспрямованого впливу керівництва підприємства на систему фінансових, економічних та інших відносин, що виникають у процесі забезпечення ефективного розвитку підприємства і задоволення вимог потенційних інвесторів. Метою цього процесу є забезпечення ІПП [10, с. 31].

Мета і зміст управління інвестиційною привабливістю реалізуються при вирішенні таких завдань як управління виробничим і фінансовим ризиками, маркетингом, факторами вартості, формування інвестиційного іміджу підприємства. Завдання управління інвестиційною привабливістю можна сформулювати таким чином:

- по-перше – управління інвестиційними ризиками – виробничими і фінансовим, за допомогою чого буде забезпечуватися управління фінансовими характеристиками підприємства – його прибутковістю і платоспроможністю;
- по-друге – підтримка та нарощування інвестиційної вартості;
- по-третє – створення привабливого іміджу підприємства для інвестора шляхом інформування про свою діяльність [30].

Процес управління інвестиційною привабливістю підприємства здійснюється в певній послідовності. Основні етапи, що визначені у сучасній

літературі, можна поділити на три групи:

1. Інформаційний, що передбачає формування інформаційної бази та системи показників оцінки інвестиційної привабливості підприємства, визначення переліку факторів та резервів росту інвестиційної привабливості підприємства.

2. Аналітичний, який передбачає аналіз фінансово-економічного стану підприємства; формування критеріїв інвестиційної привабливості підприємства; аналіз і планування інвестиційної привабливості; формування системи оцінки, контролю та управління інвестиційними ризиками.

3. Стратегічний, який включає виявлення місії та цілей підприємства, моніторинг зовнішнього середовища, виявлення загроз, аналіз внутрішнього середовища, формування стратегічних альтернатив, вибір стратегії розвитку, оцінка та реалізація стратегії, контроль і коригування обраної стратегії [70, с. 46].

Основні завдання та напрями дій щодо забезпечення інвестиційної привабливості дозволяють сформулювати основні функції управління інвестиційною привабливістю підприємства (рис. 1.3).

Безперервність і ефективність процесу управління досягається завдяки виконанню наведених функцій при здійсненні управлінського циклу. Завдяки такому підходу, виробляється здатність системи управління досягати поставлених цілей щодо забезпечення інвестиційної привабливості підприємства.

Управління інвестиційною привабливістю підприємства має базуватися на системі принципів. До основних з них варто віднести наступні:

– принцип плановості та системності – планування матеріальних, трудових і фінансових ресурсів з метою забезпечення їх збалансованості, системність у розробці стратегії і тактики фінансування, в реалізації запланованих заходів;

– принцип стратегії управління – це виявлення можливостей розширення виробництва, прогнозування інноваційних варіантів розвитку, пошук альтернативних шляхів прийняття рішень, вибір нових шляхів фінансування;

Рис. 1.3. Функції управління інвестиційною привабливістю [71, с. 73]

– принцип поєднання спеціалізації і універсальності передбачає необхідність індивідуального підходу до рішення проблеми, з одного боку, а з іншого – вирішення проблем є початковим у діяльності організації і будується на загальних принципах її функціонування;

– принцип послідовності базується на суворо визначеній послідовності виконуваних дій в часі і просторі, порушення якої може привести до плутанини в роботі і, як наслідок, затягуванню виконання задач;

– принцип безперервності припускає, що кожен вид діяльності є основою для наступного етапу [57, с. 92].

Послідовність управління інвестиційною привабливістю може становити

наступні етапи [55]:

- 1) проведення маркетингових досліджень, в тому числі бенчмаркінг;
- 2) визначення інвестиційної політики (описує цілі витрачання ресурсів, вивчаються власні можливості інвестування, визначається наявність потреби в зовнішніх інвестиціях тощо);
- 3) здійснення маркетингу на ринку інвестицій (аналіз ринку інвестицій, дослідження вимог зовнішніх інвесторів до інвестиційних привабливих підприємств, дослідження процедури прийняття інвестором інвестиційного рішення тощо);
- 4) здійснення аналізу можливостей задовольнити вимоги зовнішніх інвесторів і відбору можливих типів інвесторів;
- 5) формування «портрету» потенційного інвестора (цілі інвестицій та об'єм, який інвестор готовий інвестувати, термін вкладення інвестицій, відношення до ризику, інвестиційні інструменти, величина очікуваної доходності інвестицій) [55];
- 6) визначення відповідності інвестиційної привабливості вимогам інвесторів;
- 7) якщо підприємство відповідає вимогам інвесторів по усіх або ряду чинників інвестиційної привабливості здійснюється розроблення інвестиційної пропозиції підприємства або заходів по наближенню показників діяльності підприємства до вимог інвесторів (у разі невідповідності чинників інвестиційної привабливості критеріям оцінки) [55];
- 8) розроблення і реалізація програми зв'язків з інвесторами (інформаційно-аналітичне обслуговування інвесторів, розроблення інформаційної стратегії і тактики; проведення оцінки лояльності (вірності) акціонерів, фінансових експертів, інвесторів до конкретного підприємства, сектора економіки, галузі, в якій підприємство діє; розроблення і застосування комплексу спеціальних заходів для певних цільових і контактних груп інвесторів, фінансових аналітиків, представників впливових засобів інформації (презентації, конференції, брифінги, виставки, ярмарки, публікації про діяльність підприємства);

9) узгодження взаємних очікувань [55].

Сучасні дослідження дають змогу стверджувати, що фактори управління інвестиційною привабливістю підприємства - це рушійні сили, котрі забезпечують створення переваг для підприємства у конкурентній боротьбі за обмежені інвестиційні ресурси. Виокремлення таких факторів є важливими з огляду на нижченаведені аргументи:

- формування чіткого уявлення про систему факторів впливу на інвестиційну привабливість підприємств дає змогу визначити та пріоритезувати ключові фактори, визначаючи силу їхнього впливу, тривалість, стабільність та перспективність;
- ключові фактори формування інвестиційної привабливості створюють підґрунтя для побудови діагностичного інструментарію у вказаній сфері;
- ідентифікування основних факторів дає змогу формалізувати їхній вплив на формування складових інвестиційної привабливості підприємства;
- відстеження факторів у ретроспективі, поточному періоді та прогнозування у перспективі дає змогу підвищити точність та достовірність діагностування інвестиційної привабливості [35, с. 30-31].

Узагальнюючи, треба виділити основні з них, які найбільш досліджені у науковій літературі. А саме, всі чинники, які визначають і впливають на інвестиційну привабливість підприємства, слід розділити на дві групи: чинники прямого впливу (внутрішні) та чинники непрямого впливу (зовнішні), до них слід віднести такі, що відображені на рис. 1.4.

Врахування ключових чинників впливу на інвестиційну привабливість підприємства є невід'ємним компонентом циклу управлінських завдань, що визначає успішність та ефективність досягнення цілей у визначеній сфері. Водночас, поділ чинників на внутрішні та зовнішні уможливорює розробку заходів управлінського впливу.

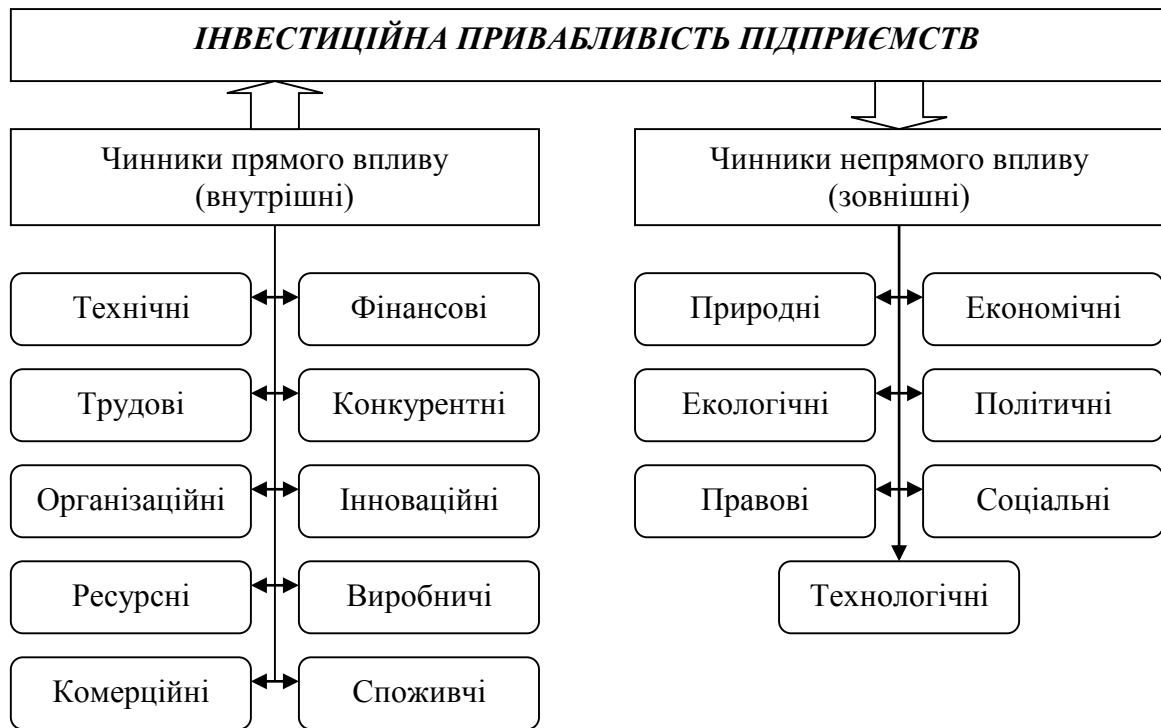

Рис. 1.4. Чинники, що визначають рівень інвестиційної привабливості підприємств [15, с. 25]

Таким чином, можемо виділити основні важелі управління інвестиційною привабливістю суб'єкта господарювання.

– стратегія розвитку. Наявність довгострокового стратегічного плану розвитку підприємства є мабуть найважливішою. Саме стратегія повинна продемонструвати інвестору, в якому напрямку рухається підприємство, його перспективи і співвідношення менеджменту умовам його роботи. Проте дуже часто стратегія представляється тільки як система цілей, і немає ніякої інформації про їх досягнення. Також стратегія представляється у вигляді бізнес-плану, проте на довгостроковий період і в умовах високої невизначеності прогнозів така стратегія часто провалюється. Тому при розробці стратегії важливо концентруватися не стільки на описі характеристик окремих кроків і заходів (це все одно важко зробити на довгостроковий період), скільки на визначенні їх чіткої послідовності, обумовленої логічними і причинно-наслідковими зв'язками між ними. Деталізована комплексна стратегія розвитку, доведена до рівня функціональних підпрограм, дозволить підприємству ліквідувати розрив між системами стратегічного планування та оперативного

управління. Діяльність підприємства стане цілеспрямованою, тому зросте і його інвестиційна привабливість. Та необхідно, щоб керівники підрозділів повністю розуміли стратегію розвитку підприємства та могли передати це бачення своїм підлеглим [24, с. 119];

– кадрова складова. Організації важливо мати в потрібний час, в потрібному місці, у потрібній кількості і з відповідною кваліфікації персонал, який необхідний для вирішення виробничих завдань, реалізації стратегії підприємства. Розвиток кадрового складу сприяє створенню робочої сили, що володіє більш високими здібностями і сильною мотивацією до виконання завдань, що стоять перед організацією. Аналіз кадрового складу підприємства і розробка ефективної кадрової політики необхідні для забезпечення інвестиційної привабливості підприємства. Кадри вирішують все, у тому числі і питання інвестиційної привабливості [24, с. 119];

– юридична складова. При аналізі підприємства будь-який інвестор надає юридичному аудиту велике значення. Всі важливі документи, контракти, договори повинні бути в наявності. Для кредитора важливим етапом процесу переговорів з підприємством є підтвердження прав власності на надане в якості застави майно. Для прямих інвесторів, які купують пакети акцій підприємства, важливим моментом є права акціонерів та інші аспекти корпоративного управління. Якщо інвестор бачить плутанину в документах, або їх просто не можуть знайти, втрачається довіра до будь-якої інформації, що надходить від компанії і на цьому переговори завершуються;

– створення кредитної історії. Кредитна історія підприємства має суттєве значення для всіх груп інвесторів. Завдяки їй інвестор може зробити висновок про досвід підприємства з освоєння зовнішніх інвестицій і виконання зобов'язань перед кредиторами та інвесторами-власниками. Тому компанія може провести заходи із створення кредитної історії, наприклад, провести випуск і погашення облігаційної позики на відносно невелику суму з коротким терміном погашення;

– заходи із реформування. Реформування підприємства це дуже складний процес, який направлений на приведення компанії у відповідність до мінливих

умов зовнішнього середовища. Це зміна структури компанії (іншими словами порядку, розташування її елементів) а також елементів, що формують її діяльність. Цей процес може складатись із зміни організаційної структури і методів управління, реформування акціонерного капіталу, активів, виробництва та ін. [24, с. 119].

Отже, управління інвестиційною привабливістю є складним та комплексним процесом, що охоплює усі сфери діяльності підприємства. Управління інвестиційною привабливістю підприємства – процес цілеспрямованого впливу керівництва підприємства на систему фінансових, економічних та інших відносин, що виникають у процесі забезпечення ефективного розвитку підприємства і задоволення вимог потенційних інвесторів. Мета і зміст управління інвестиційною привабливістю реалізуються при вирішенні таких завдань як управління виробничим і фінансовим ризиками, маркетингом, факторами вартості, формування інвестиційного іміджу підприємства. Важливим при організації управління інвестиційною привабливістю є врахування чинників впливу, які поділяються на внутрішні та зовнішні.

1.3. Методичні засади оцінки інвестиційної привабливості підприємства

Основою для обґрунтованого управління інвестиційною привабливістю є її достовірна та адекватна ринковим вимогам оцінка. Отже, вважаємо за доцільне та необхідне розглянути методичні особливості оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

Відомо безліч методик оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Оскільки при оцінюванні інвестиційної привабливості інвестор визначає доцільність майбутнього капіталовкладення, необхідно особливу увагу звернути на раніше реалізовані інвестиційні проекти на певному підприємстві. Саме тому потрібно проводити аналіз раніше реалізованих інвестиційних проектів, тобто

наскільки ефективно та в повному обсязі були використані інвестиційні ресурси, досягнуті показники окупності та прибутковості проектів тощо.

Існуючі методики оцінки інвестиційної привабливості можна поділити на такі групи:

- методики, які ґрунтуються на різноманітних оцінках експертів;
- методики, які ґрунтуються на статистичній інформації;
- комбіновані методики, які ґрунтуються на експертно-статистичних розрахунках [16, с. 77].

Під поняттям «оцінка інвестиційної привабливості» підприємства слід розуміти визначення потенційним інвестором сукупності переваг та недоліків суб'єкта господарювання, що безпосередньо або опосередковано впливають на ефективність інвестування. Згадана сукупність формується як за рахунок внутрішніх, так і зовнішніх чинників і включає фінансово-економічні, виробничо-технічні, правові й соціальні показники діяльності підприємства [15].

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства включає:

- визначення порядку послідовного й деталізованого аналізу фінансового стану підприємств;
- встановлення нормативних значень основних коефіцієнтів фінансового аналізу;
- здійснення рейтингової оцінки інвестиційної привабливості підприємств.

Цілі оцінки інвестиційної привабливості для інвестора та для об'єкта інвестування відрізняються, що зумовлено особливостями взаємодії у процесі інвестування. Основні цілі оцінки інвестиційної привабливості відображено на рис. 1.5.

Завданнями таких оцінок є:

- 1) всебічний аналіз стану та результатів діяльності підприємства;
- 2) визначення тенденцій розвитку виробничих та фінансових процесів;
- 3) виявлення причин негативних процесів та їх динаміку;
- 4) формування системи висновків і пропозицій для розробки комплексу

санаційних заходів і залучення інвестиційних ресурсів у підприємство [48, с. 734].

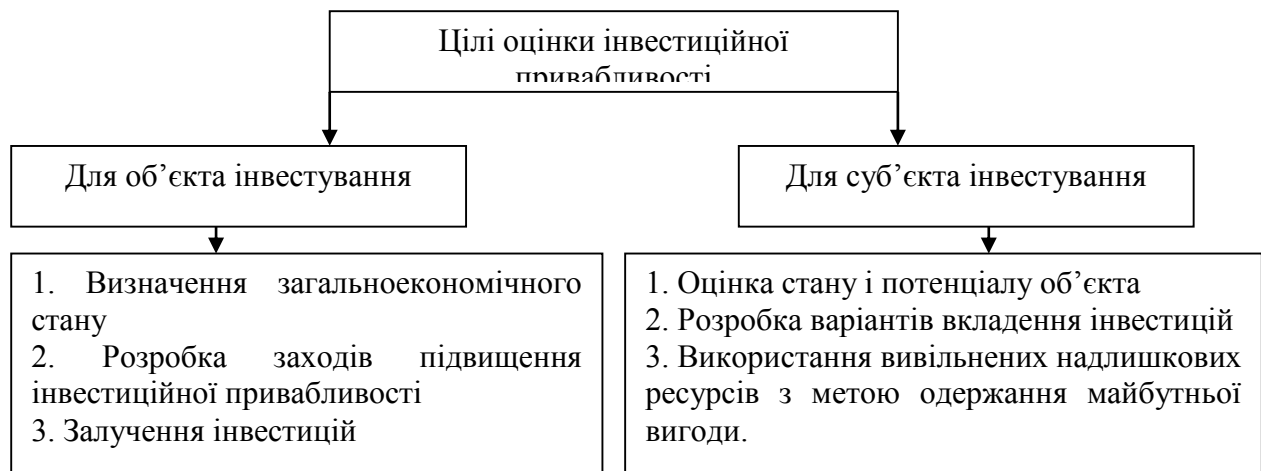

Рис. 1.5. Цілі оцінки інвестиційної привабливості [47, с. 175]

Процес вивчення інвестиційної привабливості на рівні підприємства складається з наступних етапів (рис. 1.6) [27, с. 423]:

1. визначення ступеня інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання;
2. розподіл підприємств, що беруть участь у порівняльній оцінці, за ступенем їх інвестиційної привабливості та побудова рейтингу;
3. оцінка впливу на діяльність підприємства зовнішнього середовища і оцінка ступеня віддачі підприємства у зовнішнє середовище;
4. прогнозування інвестиційної привабливості підприємства.

Напрями аналізу інвестиційної привабливості підприємства, відповідно, методика такого аналізу залежать від цілей, що стоять перед інвестором. Оцінка інвестиційної привабливості може здійснюватися як із позиції результатів аналізу показників фінансового стану підприємства, так і з позиції його виробничих можливостей. Оцінка інвестиційної привабливості з першої позиції є традиційною і широко використовується в інвестиційному менеджменті, з другої – здійснюється в ході об'єктного аналізу.

Для оцінки інвестиційної привабливості підприємства використовують дві групи методів:

- аналіз суб'єкта господарювання на основі оцінки його фінансового стану;
- комплексний аналіз суб'єктів господарювання.

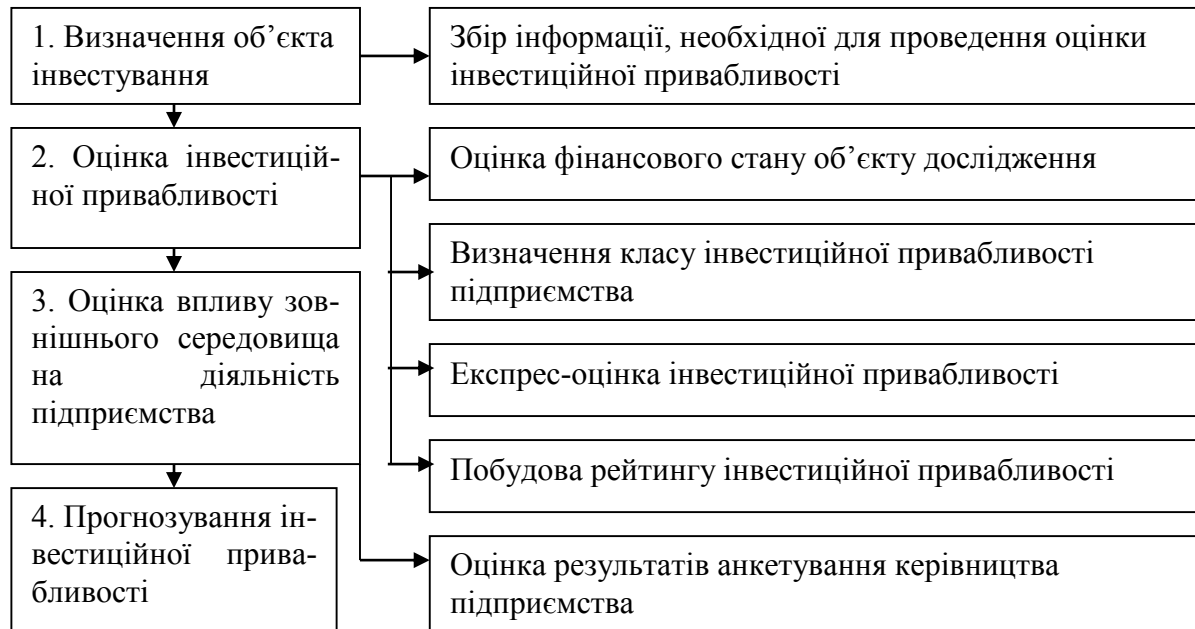

Рис. 1.6. Етапи аналітичних робіт з оцінки інвестиційної привабливості підприємства [27, с. 423]

Методи першої групи унеможливають прийняття стратегічних інвестиційних рішень у довгостроковому періоді і можуть бути використані в процесі вирішення питань про доцільність інвестування тільки в короткостроковому аспекті. Методичні підходи відрізняються лише набором визначених груп фінансових коефіцієнтів, види яких є різними і дозволяють оцінити окремі сторони інвестиційної привабливості підприємства без урахування їх взаємозв'язку [27, с. 425].

Зокрема, одним з найбільш поширених підходів до визначення інвестиційної привабливості на основі даних фінансового аналізу є виділення таких груп показників: показники майнового стану суб'єкта господарювання; показники фінансової стійкості; аналіз ліквідності активів; аналіз прибутковості об'єкта інвестування; показники ділової активності; показники оцінки ринкової активності об'єкта інвестування [27, с. 425]

У межах першого підходу конкретні методики реалізації оцінки інвестиційної

привабливості залежать від належності інвестицій до певної групи за цільовою спрямованістю (портфельні інвестиції в акції підприємства та прямі інвестиції). У першому випадку привабливість підприємства визначається на основі оприлюдненої інформації та ділової репутації підприємства. У другому – інвестор може оцінити інвестиційну привабливість підприємства на основі рейтингу, розрахованого високопрофесійними консалтинговими компаніями за допомогою методу, що в західній термінології має назву «due diligence». Головна мета «due diligence» – це формування для інвестора повного уявлення про реальний фінансовий стан об'єкта інвестування, який і визначає ринкову вартість акцій об'єкта інвестування. За результатами «due diligence» складається звіт і висновок експертів, на основі яких і приймається рішення про інвестування [47, с. 182].

Сучасні умови високого динамізму та складності умов господарювання, поставили надзвичайно гостро питання, пов'язані з системною оцінкою інвестиційної привабливості. з урахуванням усіх її складових. Саме тому найбільшого поширення наразі набули методики визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості.

Дослідження існуючих методів комплексного оцінювання інвестиційної привабливості, потреб підприємств та інвесторів, дає змогу систематизувати вимоги до інтегрального методу. Інтегральний метод оцінювання інвестиційної привабливості має:

- бути гнучким: виконавець повинен мати можливість пристосувати цей метод до різного роду підприємств та галузей;
- враховувати не тільки фінансову сторону роботи підприємства, а й керівництво, маркетинг, ринки збуту, постачання тощо;
- врахувати фінансові інтереси інвесторів;
- враховувати об'єктивні та суб'єктивні, кількісні та якісні параметри інвестиційної привабливості підприємства [17, с. 104].

При визначенні інтегрального показника необхідно дотримуватися таких вимог:

– ретельний добір найважливіших показників фінансово-господарської діяльності підприємства;

– аналіз показників, що відібрані для визначення інтегрального показника з погляду їхнього дублювання. Пропонується використовувати більше відносних показників, характеристика яких повинна об'єктивно оцінити стан справ для окремих груп показників і в цілому узагальнити оцінку суб'єкта господарювання;

– розрахунок показників повинен здійснюватися за даними поточного обліку і фінансової звітності підприємств;

– зіставлення даних за однаковий звітний період [38, с. 114].

Для розв'язання цих завдань і забезпечення об'єктивної оцінки інвестиційної привабливості підприємств використовується така послідовність визначення інтегрального показника (рис. 1.7).

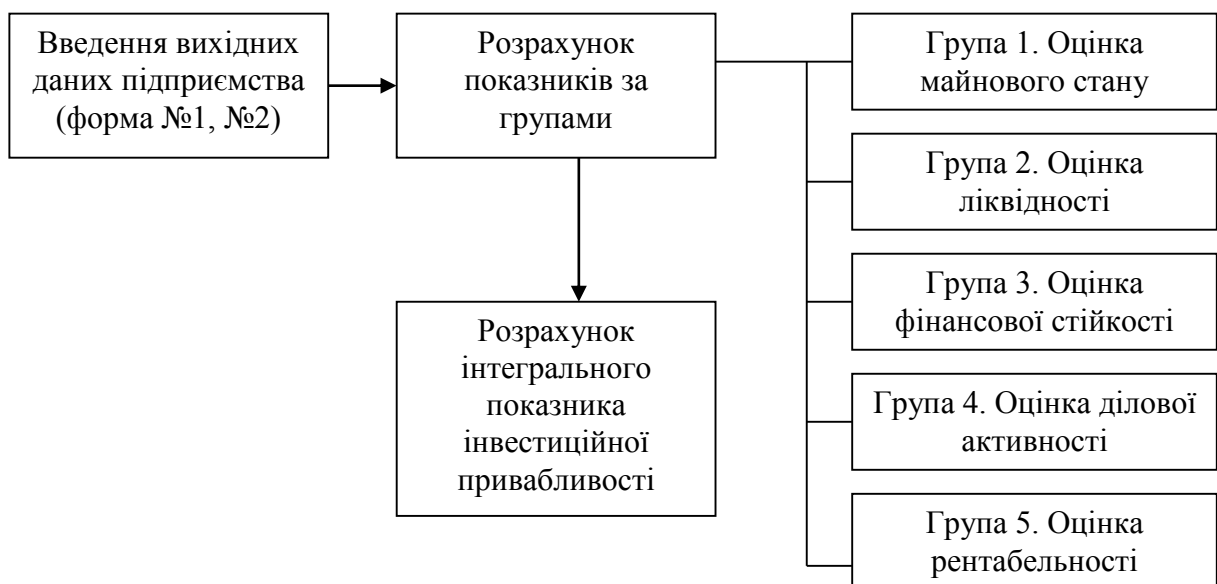

Рис. 1.7. Розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості [38]

Основним методом оцінки інвестиційної привабливості підприємства наразі є Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій, затверджена наказом Агентства із запобігання банкрутству від 23.02.98 № 22 [42]. Метою розробки даної методики було забезпечення організаційної роботи, пов'язаної із залученням вітчизняних та зарубіжних інвесторів до фінансування заходів, спрямованих на оздоровлення підприємств і

організацій, визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємств і організацій, прискорення реалізації інвестиційних проектів, заохочення до інвестицій вітчизняних та іноземних підприємців, надання методичної допомоги спеціалістам, які займаються розробкою заходів для оздоровлення виробничої сфери.

Алгоритм розрахунку показника інтегральної оцінки інвестиційної привабливості полягає у виборі певних груп показників та присвоєнні усім групам показників оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, а також показникам, розміщеним у цих групах залежно від їх вагомості, відповідних числових значень. Вказана вагомість є похідною від часу, конкретної політичної, соціальної ситуації, інших факторів, а тому ця характеристика має вірогідне походження [42].

Для визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості розраховується наступна група показників:

1. вагомість j -го показника у i -ій групі з урахуванням групової вагомості:

$$B_{ij} = \frac{B'_{ij} * \Gamma_i}{100}, \quad (1.1)$$

де Γ_i – значення групової вагомості, B'_{ij} – значення j -го показника у i -ій групі.

2. частка варіаційного розмаху для j -го показника у i -ій групі на прийняту кількість одиниць (h_i) у множині D_{ij} :

$$D_{ij} = \frac{P_{ij \max} - P_{ij \min}}{h_i} \quad (1.2)$$

3. ранжоване значення j -го показника у i -ій групі:

$$R_{ij} = \frac{\Phi_{ij} - P_{ij \min(\max)}}{D_{ij}}, \quad (1.3)$$

де Φ_{ij} – фактичне значення показника відповідно до прийнятих множин j -их показників у i -ій групі.

4. інтегральне значення показника інвестиційної привабливості (I) розраховується за формулою:

$$I = \frac{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n R_{ij} B_{ij}}{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n B_{ij}}, \quad (1.4)$$

де m – кількість груп, n – кількість показників [42].

Інтегральна оцінка інвестиційної привабливості здійснюється на підставі обмеженої системи показників (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Система показників оцінки інвестиційної привабливості підприємств [47, с. 189]

Група показників	Показники
1. Показники оцінки майнового стану інвестованого об'єкта	Активна частина основних засобів, коефіцієнт зносу, коефіцієнти оновлення і вибуття
2. Показники оцінки фінансової стійкості об'єкта	Власні оборотні кошти, довгострокові та середньострокові позикові джерела формування запасів та витрат, робочий капітал, маневреність робочого капіталу, коефіцієнти незалежності і фінансування, коефіцієнт фінансової стійкості, показник фінансового левериджу.
3. Показники оцінки ліквідності активів	Коефіцієнт покриття, коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості, коефіцієнт абсолютної ліквідності, норма грошових резервів, коефіцієнт покриття періодичних виплат.
4. Показники оцінки прибутковості	Коефіцієнт прибутковості інвестицій, прибутковості власного капіталу, операційна рентабельність продажу, коефіцієнт експлуатаційних витрат, коефіцієнт прибутковості активів.
5. Показники оцінки ділової активності	Продуктивність праці, фондвіддача, оборотність коштів у розрахунках, коефіцієнт оборотності коштів, оборотність виробничих запасів, оборотність власного капіталу, оборотність основного капіталу.
6. Показники оцінки ринкової активності	Дивіденд, коефіцієнт цінності акцій, рентабельність акції.

Дана методика має свої недоліки, зокрема у тому, що не враховує міжгалузеву специфіку діяльності підприємств: для одних підприємств ознакою нормального функціонування та розвитку є перевищення необоротних активів над оборотними активами, то для інших дана ознака може бути сигналом неплатоспроможності та банкрутства; не враховуються фактори сезонності виробництва; державна підтримка підприємства [13].

Варто відзначити, що розглянута методика характеризується комплексним підходом до оцінки інвестиційної привабливості підприємства, однак не є єдиною у нашій державі.

Авторські методики представлені вузькоспеціалізованими підходами до здійснення оцінки інвестиційної привабливості підприємств. Серед авторських методик доцільно виділити роботи А. В. Бандуріна, І. О. Бланка, А. Гайдуцького, С. С. Донцова, А. П. Іванова, М. Д. Лисенка, В. В. Руденко., С. Д. Супрун, С. В. Юхимчика та ін.

Більшість з них ґрунтуються на використанні інтегральних показників інвестиційної привабливості, скоректованих з врахуванням найбільш впливових факторів зовнішнього і внутрішнього середовища досліджуваних підприємств.

Комплексна оцінка інвестиційної привабливості в авторських методиках ґрунтується на аналізі кількох складових. В більшості методик до них відносять:

1) аналіз інвестиційного клімату держави (включає дослідження вартості валового національного продукту, рівня зайнятості, інфляції, процентних ставок, валютного курсу, фіскальної і монетарної політики уряду та їх впливу на діяльність суб'єктів господарювання);

2) дослідження інвестиційної привабливості галузі (передбачає якісний та кількісний аналіз розвитку галузі, що включає вивчення ділового циклу в економіці, його індикаторів, здійснення класифікації галузей щодо рівня ділової активності та за стадіями виробництва) [13];

3) аналіз інвестиційної привабливості підприємства (представляє собою комплексну оцінку економіко-фінансового стану конкретного підприємства за різним колом показників, які залежать від обраної методики оцінки).

Дослідження інвестиційної привабливості підприємства базується на даних загального аналізу підприємства, результатах дослідження фінансового стану підприємства та розрахунках показників інвестиційної привабливості підприємства. В залежності від об'єкту застосування авторських методик увага акцентується на всіх або деяких з названих складових [13].

Отже, якщо підсумувати все описане вище, можна сказати, що кожна

методика аналізу інвестиційної привабливості підприємства потребує внесення коректив та нових підходів. Важливо при аналізі інвестиційної привабливості підприємств проводити аналіз не лише за однією конкретною методикою, але і корегувати основні показники відповідно до сфери діяльності підприємства (визначати, які є необхідні показники для аграрних підприємств, а які слід використати при аналізі промислових підприємств тощо).

1.4. Нормативно-правове забезпечення відносин у сфері управління інвестиційною привабливістю підприємства

Сучасні умови розвитку України, яким притаманні поглиблення демократизації, спрямованість на європейську інтеграцію, інформатизацію всіх сфер життєдіяльності людини, потребують існування ефективних та результативних механізмів державного управління. Розвиток інвестиційної діяльності, спрямований на створення привабливого інвестиційного середовища та суттєвого нарощування обсягів інвестицій є актуальними завданнями в умовах ринкових перетворень.

Державне регулювання інвестиційної діяльності полягає в управлінні державними інвестиціями, визначенні умов інвестиційної діяльності та контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками. Регулювання здійснюється через: систему оподаткування, державні норми та стандарти, антимонопольні та інші заходи.

Одним з найважливіших чинників поліпшення інвестиційного клімату в Україні є створення адекватного ринковій економіці правового поля. Інвестиційні відносини зазнають нормативно-правового регулювання за допомогою актів законодавства правових документів локального характеру – установчих, внутрішніх тощо, договорів інвестиційного характеру. Хоча всі правові джерела виконують важливу роль у регулюванні інвестиційних відносин, однак провідне місце серед них посідає інвестиційне законодавство.

Інвестиційне законодавство – це сукупність прийнятих компетентними

органами нормативно-правових актів різної юридичної сили, які регулюють інвестиційні відносини щодо безпосереднього здійснення інвестування та його організації, управління цим процесом та контролю за порядком інвестування. Інвестиційне законодавство є підсистемою (підгалуззю) господарського законодавства (як комплексної галузі права).

Риси інвестиційного законодавства наступні:

- розгалуженість і велика кількість нормативних актів; причини цього: об'єктивні – складність відносин у сфері інвестування, динамізм цих відносин та їх правового регулювання; суб'єктивні - недостатня увага до оптимізації інвестиційного законодавства з боку держави та численні експерименти у сфері інвестування, кожний з яких має своє правове забезпечення;
- наявність у системі інвестиційного законодавства значної кількості нормативних актів обмеженої сфери дії;
- відсутність інвестиційного кодексу.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» [52] визначає, що державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється для реалізації економічного і соціального розвитку України, державними та регіональними програмами розвитку національної економіки, державним і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності.

Законодавством установлені напрями регулювання умов інвестиційної діяльності, до яких належать:

- система податків із диференціацією суб'єктів та об'єктів оподаткування, податкових ставок і пільг;
- проведення кредитної та амортизаційної політики, у тому числі шляхом прискорення амортизації основних засобів;
- надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;
- державні норми та стандарти;
- антимонопольні заходи;

- роздержавлення і приватизація власності;
- умови користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- політика ціноутворення;
- проведення державної експертизи інвестиційних програм та проектів будівництва;
- інші заходи [8, с. 123].

На сьогодні інвестиційний процес у державі регулюють більш ніж 100 законів та інших нормативних актів, основні з яких відображено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Нормативно-правове забезпечення інвестиційних відносин

№	Законодавчий акт	Зміст акту
1	2	3
1.	Про інвестиційну діяльність: Закон України № 1560-12 від 18.09.1991 р. [52]	Закон визначає загальні правові, економічні та соціальні засади інвестиційної діяльності в Україні. Надано визначення сутності інвестиційної діяльності, об'єктів та суб'єктів інвестиційної діяльності. відображено права та обов'язки учасників інвестиційного процесу. Визначено засади державного регулювання інвестиційної діяльності.
2.	Господарський кодекс України: Кодекс № 436-15 від 16.01.2003 р. [11]	Характеризує особливості правового регулювання здійснення інвестицій у капітальне будівництво, а також іноземного інвестування.
3.	Про режим іноземного інвестування: Закон України № 93/96-вр від 19.03.1996 р. [54]	Визначено види та форми здійснення іноземних інвестицій, державні гарантії захисту та державна реєстрація іноземних інвестицій, особливості функціонування підприємств з іноземними інвестиціями та виконання договорів, пов'язаних із іноземними інвестиціями.
4.	Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України № 1116-IX від 17.12.2020 р. [51]	Визначає організаційні, правові та фінансові засади державної підтримки інвестиційних проектів з метою створення сприятливих умов для залучення в Україну значних інвестицій, створення нових робочих місць, стимулювання економічного розвитку регіонів та зростання конкурентоспроможності економіки України.
5.	Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р.	Регулює відносини, що виникають під час емісії, обігу, викупу цінних паперів та виконання зобов'язань за ними, укладання і виконання деривативних контрактів, заміни сторони деривативних контрактів та вчинення правочинів щодо фінансових інструментів на ринках капіталу, а також відносини, що виникають під час провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

Продовження табл. 1.3

1	2	3
6.	Про інститути спільного інвестування: Закон України № 5080-17 від 05.07.2012 р. [53]	Закон спрямований на забезпечення залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів і визначає правові та організаційні основи створення, діяльності, припинення суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами зазначених суб'єктів, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання таких активів, особливості емісії, обігу, обліку та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також порядок розкриття інформації про їх діяльність.
7.	Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23.02.1998 р. [42]	Обґрунтовано методику та механізм оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання.

Окреме місце в системі інвестиційного законодавства займає Закон України «Про інститути спільного інвестування», який визначає правові та організаційні основи створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління їх активами, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання активів, особливості розміщення та обігу цінних паперів інститутів спільного інвестування, порядок та обсяг розкриття інформації інститутами спільного інвестування з метою залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів тощо.

Особливістю вітчизняного інвестиційного законодавства є те, що окремі аспекти в інвестиційній сфері, окрім вищевказаних нормативно-правових актів, регулюються також нормами господарського, податкового, валютного, банківського, фінансового, митного, цивільного й земельного законодавства, правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок, концесії тощо.

До такого законодавства слід віднести положення Податкового, Господарського, Цивільного, Земельного кодексів та законів України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV; «Про фінансовий лізинг»

від 16 грудня 1997 року № 723/97-ВР; «Про концесію» від 03 жовтня 2019 року № 155-ІХ; «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР; «Про холдингові компанії в Україні» від 15 березня 2006 року № 3528-ІV; «Про транскордонне співробітництво» 24 червня 2004 року № 1861-ІV та ін.

Державне регулювання в інвестиційній сфері також здійснюється за допомогою значної кількості указів Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України тощо.

Слід звернути увагу, що значну частину вітчизняного законодавства становлять міжнародні правові акти, учасником яких є Україна: багатосторонні міжнародні угоди, конвенції, які спрямовані як на захист іноземних інвестицій, так і на врегулювання інших питань. До таких документів можна віднести, зокрема, Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 травня 1965 року (ратифіковано Законом України від 16 березня 2000 року № 1547-ІІІ).

Крім того, в інвестиційній сфері діє велика кількість міжурядових угод про сприяння та взаємний захист інвестицій, які укладаються урядом України із урядами відповідних країн, та якими регулюються основні питання взаємин сторін такого договору в галузі інвестиційної діяльності.

Аналіз стану правового регулювання в інвестиційній сфері України свідчить про те, що інвестиційне законодавство потребує подальшого вдосконалення, адже, незважаючи на розгалужену систему правових актів, говорити про цілісну і взаємоузгоджену систему законодавства наразі передчасно.

Національне законодавство у сфері регулювання інвестиційної діяльності нестабільне, нормативно-правова база зазнає постійних змін, оскільки в процесі її формування одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються, або їх положення знаходять своє відображення в інших нормативно-правових актах.

Разом з тим в останні роки все ж слід констатувати певні позитивні зрушення у зазначеній сфері. З метою удосконалення законодавчого

врегулювання було ухвалено цілу низку нормативно-правових актів.

Так, зокрема, 1 липня 2010 року прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI - нормативно-правовий акт, який заклав фундамент для стимулювання розвитку співпраці між державним та приватними секторами з метою підвищення конкурентоздатності економіки країни та залучення інвестицій в її економіку, а також започаткував реформування інвестиційної сфери.

Вказаний Закон є рамковим та покликаний визначити такі основні принципи державно-приватного партнерства як, зокрема:

- рівність перед законом державних та приватних партнерів під час провадження діяльності в рамках державно-приватного партнерства;
- заборона будь-якої дискримінації та обмеження прав приватних партнерів, крім випадків, передбачених законом;
- узгодження інтересів державного та приватного партнерів з метою досягнення взаємної вигоди та реалізації мети діяльності в рамках державно-приватного партнерства;
- справедливий розподіл ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства.

Також для створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні необхідне законодавче закріплення державних гарантій захисту іноземних інвестицій, під якими слід розуміти правові засоби, встановлені законом для забезпечення належного виконання іноземними інвесторами своїх завдань. Більшість гарантій знайшли відображення в законодавстві України, але багато з них має декларативний характер. Досить актуальним є подальше розширення гарантій для іноземних інвесторів. Йдеться насамперед про захист інвестицій від політичних (некомерційних) ризиків за допомогою страхування, яке потребує детальнішої правової регламентації. Таким чином, закріплення в законодавстві принципу суброгації сприятиме розв'язанню проблеми невизнання нашою державою передачі прав інвестора страховій компанії. Необхідно також прискорити розробку й прийняття Закону України «Про довірче управління

майном», що є достатньо важливим складником існування цивілізованого ринку інвестицій [23].

На сьогодні в Україні існує велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері, та загалом створено правове підґрунтя для здійснення інвестиційної діяльності. Виникає потреба систематизації, підсумком якої мало б стати прийняття інвестиційного кодексу України. Систематизація інвестиційного законодавства України має здійснюватися у формі його кодифікації та інкорпорації із визначенням першочергових та перспективних законів, інших нормативно-правових актів. Обґрунтування необхідності будь-якої кодифікації законодавства у сфері господарських правовідносин логічно передбачає встановлення її політичних, економічних та техніко-юридичних завдань [23].

До політичних завдань кодифікації інвестиційного законодавства належить: інтеграція національного правового інвестиційного порядку до міжнародної системи функціонування інвестиційного ринку та його правового регулювання з максимально можливим забезпеченням національних інтересів в інвестиційній сфері. До економічних завдань кодифікації інвестиційного законодавства належить: створення дієвого, законодавчо закріпленого механізму формування та реалізації інвестиційної політики держави, стимулювання інвестиційних процесів з боку національних та іноземних учасників інвестиційної діяльності шляхом закріплення та стабілізації правового інвестиційного порядку на модернізованій законодавчій основі. До техніко-юридичних завдань кодифікації інвестиційного законодавства України належать: подолання колізій, повторень, усунення застарілих положень, встановлення єдиних, універсальних принципів правового регулювання інвестиційних відносин та гарантій, що надаються їх учасникам; врахування особливостей системно-структурного співвідношення підгалузевої кодифікації інвестиційного законодавства, що пропонується, з існуючими джерелами законодавства України, що має відбуватися через визначення місця такої кодифікації в форматі вертикальних, горизонтальних та діагональних «взаємин» між цими джерелами [23].

Кожен з названих законодавчих актів та законопроектів спрямований на удосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері та має свій предмет та мету. Така розгалужена система нормативно-правових актів свідчить про те, що держава вживає заходи з метою створення в Україні належних умов здійснення інвестиційної діяльності шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів та правил її здійснення. Разом з тим, незважаючи на цілий ряд проблем, все ж, як свідчить вищевикладене, в останні роки ведеться активна робота щодо врегулювання відносин в інвестиційній сфері, а національне інвестиційне законодавство наближається до стабілізації.

Висновки до розділу 1

Узагальнення теоретичних засад управління інвестиційною привабливістю підприємства надало можливість сформулювати наступні висновки.

Інвестиційна привабливість – це комплексна характеристика, що відображає сукупні можливості підприємства до ефективного функціонування та визначає рівень зацікавленості інвесторів у вкладенні коштів у певний суб'єкт господарювання. Виділяють різні види інвестиційної привабливості, залежно від відповідних класифікаційних ознак, що сприяє підвищенню якості управління інвестиційною привабливістю. Інвестиційна привабливість підприємства як інтегральний показник включає в себе ряд підсистем: виробничо-технічна підсистема; соціально-економічна підсистема; фінансова підсистема.

Управління інвестиційною привабливістю є складним та комплексним процесом, що охоплює усі сфери діяльності підприємства. Управління інвестиційною привабливістю підприємства – процес цілеспрямованого впливу керівництва підприємства на систему фінансових, економічних та інших відносин, що виникають у процесі забезпечення ефективного розвитку підприємства і задоволення вимог потенційних інвесторів. Мета і зміст управління інвестиційною привабливістю реалізуються при вирішенні таких завдань як управління виробничим і фінансовим ризиками, маркетингом,

факторами вартості, формування інвестиційного іміджу підприємства. Важливим при організації управління інвестиційною привабливістю є врахування чинників впливу, які поділяються на внутрішні та зовнішні.

Інформаційно-аналітичним забезпеченням управління інвестиційною привабливістю є її оцінка. Під поняттям «оцінка інвестиційної привабливості» підприємства слід розуміти визначення потенційним інвестором сукупності переваг та недоліків суб'єкта господарювання, що безпосередньо або опосередковано впливають на ефективність інвестування. Згадана сукупність формується як за рахунок внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Для оцінки інвестиційної привабливості підприємства використовують дві групи методів: аналіз суб'єкта господарювання на основі оцінки його фінансового стану; комплексний аналіз суб'єктів господарювання. Основним методом оцінки інвестиційної привабливості підприємства наразі є Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій, затверджена наказом Агентства із запобігання банкрутству від 23.02.98 № 22.

Розгалужена система нормативно-правових актів свідчить про те, що держава вживає заходи з метою створення в Україні належних умов здійснення інвестиційної діяльності шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів та правил її здійснення. Разом з тим, незважаючи на цілий ряд проблем, все ж, як свідчить вищевикладене, в останні роки ведеться активна робота щодо врегулювання відносин в інвестиційній сфері, а національне інвестиційне законодавство наближається до стабілізації.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПРАТ «ЛІКТРАВИ»

2.1. Організаційно-управлінський аналіз ПрАТ «Ліктрави»

ПрАТ «Ліктрави» засновано відповідно до рішення загальних зборів організації орендарів згідно з Законом України «Про оренду майна державних підприємств та організацій» і діє відповідно з іншими законодавчими актами.

У 1925 році саме в Житомирському районі була закладена плантація лікарських рослин, під яку спочатку було виділено 15,5 десятин землі [46]. У 1928 році на базі житомирської плантації лікарських рослин була побудована калориферна сушка. Саме з 1928 року починається історія компанії «Ліктрави». Збираючи лікарські рослини з різних місць, база житомирської плантації поступово нарощувала обсяги заготівель та первинної переробки лікарської рослинної сировини.

Під час Великої вітчизняної війни підприємство було змушене зупинити свою роботу. У січні 1944 року фабрика випустила першу продукцію.

Протягом другої половини 70-х - початку 80-х років було вирішене питання заміни технологічного обладнання на більш сучасне. Продукція постачається практично в усі аптеки СРСР [46].

Середина 90-х. Поступово налагоджувалися зв'язки з постачальниками сировини, укладалися договори поставок з аптеками. Закуплено перші автопоїзди. Укладено ряд договорів на постачання сировини з-за кордону.

У 1997 році вся номенклатура продукції заводу була зареєстрована в Україні. У 1998-1999 рр. продукція зареєстрована в Білорусі, Молдові. Було перереєстровано продукцію заводу і отримано понад 100 реєстраційних свідоцтв на лікарські засоби.

3 грудня 2011 р. власником ПрАТ «Ліктрави» стала німецька компанія «Martin Bauer Holding» – визнаний світовий лідер в галузі переробки лікарської

сировини, приєднання до якого дозволило нашій компанії вийти на світовий рівень і впровадити у виробництво нові технології [46].

На сьогоднішній день компанія «Ліктрави» є безперечним лідером українського ринку фітопрепаратів. Покупці віддають перевагу якісній продукції, якій можна довіряти.

Компанія «Ліктрави» заготовляє лікарську рослинну сировину в екологічно чистих регіонах України і зарубіжних країн.

На підприємстві «Ліктрави» діє система багатоступінчастого контролю якості продукції, яка включає перевірку вхідної рослинної сировини, контроль на проміжних етапах і контроль готової продукції. Сучасна лабораторія підприємства дозволяє проводити випробування за всіма показниками якості та безпеки лікарської рослинної сировини згідно з вимогами Державної Фармакопеї України та інших нормативних актів.

ПрАТ «Ліктрави» є юридичною особою від дня його державної реєстрації та здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України та Статуту, має самостійний баланс, поточний, валютний та інші рахунки як в вітчизняних, так і в закордонних банках; товарний знак, який затверджено правлінням ПрАТ і реєструється згідно чинного законодавства; печатку зі своєю назвою.

Метою діяльності ПрАТ «Ліктрави» є одержання прибутку на основі здійснення виробничої, торгово-комерційної, посередницької та інших видів діяльності.

Предметом діяльності ПрАТ «Ліктрави» є: виробництво і реалізація лікарських засобів, медикаментів і товарів народного споживання; роздрібна і оптова торгівля лікарськими засобами, медикаментами і товарами народного споживання через фірмові аптеки і магазини; заготівля лікарської рослинної сировини; розробка нормативно-технічної документації на лікарські засоби та їх виробництво; надання платних послуг населенню; розвиток підсобних господарств; здійснення торгівельної, торгівельно-посередницької, торгівельно-закупочної діяльності; ремонт та обслуговування автотранспортних засобів;

забезпечення охорони виробничих об'єктів шляхом утворення внутрішньої служби охорони; комп'ютерна діяльність; зовнішньоекономічна діяльність; забезпечення соціальних потреб; перевезення вантажів власним транспортом; надання інформаційних та рекламних послуг; здійснення інвестиційної діяльності; видобуток і реалізація підземних вод; здійснення іншого виду діяльності, якщо вона не суперечить чинному законодавству.

За КВЕД-2010 основними видами діяльності ПрАТ «Ліктрави» є:

21.20 Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів (основний);

21.10 Виробництво основних фармацевтичних продуктів;

46.46 Оптова торгівля фармацевтичними товарами;

47.73 Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах;

72.11 Дослідження й експериментальні розробки у сфері біотехнологій.

Організаційна структура підприємства характеризується як лінійно-функціональна.

Вищим органом Товариства є Загальні збори, які можуть вирішувати будь-які питання діяльності підприємства, в тому числі й ті, що віднесені до компетенції інших органів управління. Наглядова Рада є органом, що здійснює захист прав акціонерів, і в межах компетенції, визначеної Статутом та чинним законодавством України, контролює та регулює діяльність виконавчого органу Товариства. З 28 грудня 2011 року, Наглядова Рада складається з 3 (трьох) членів, які обираються не більше як на 3 (три) роки із правом їх переобрання на новий строк. Виконавчим органом Товариства, яке здійснює керівництво його поточною діяльністю та діє на колегіальних засадах, є Правління, яке підзвітне Загальним зборам та Наглядовій раді, організовує виконання їх рішень. Правління вирішує всі питання діяльності підприємства, окрім тих, що згідно з чинним законодавством, Статутом або рішенням Загальних зборів Товариства віднесені виключно до їхньої компетенції або компетенції Наглядової ради. Кількісний склад Правління з 28 грудня 2011 року становить 2 (два) члени. До складу Правління входять: Голова правління та Член правління. Для проведення

перевірки фінансово-господарської діяльності підприємства Загальні збори можуть обирати Ревізора.

Усі відділи та структурні підрозділи ПрАТ «Ліктрави» знаходяться у тісній взаємодії між собою задля забезпечення оперативного вирішення поточних питань діяльності підприємства та найоптимальнішого виконання статутних цілей. Дочірніх підприємств ПрАТ «Ліктрави» не має.

У табл. 2.1 наведено інформацію про засновників ПрАТ «Ліктрави».

Таблиця 2.1

Засновники та їх частки

№	Повна назва (форма власності) або П.І.П.	Юридична адреса	Кількість акцій	Частка
1	Товариство з обмеженою відповідальністю МБ БЕТАЙЛІНГУНГС ГМБХ	НІМЕЧЧИНА 91487 Фестенбергсгройт Дутендорфер ШТР., буд. 5-7	333948	99.352619866478
2	Фізичні особи	x	2176	0,647380133522
	РАЗОМ	x	336124	100,0

Відповідно до даних табл. 2.1 бачимо, що основна частка акцій належить юридичній особі і лише незначний відсоток розподілений між фізичними особами. Державна частка відсутня.

В даний час підприємство переробляє близько 1500 тонн сировини. Воно розташоване на території площею 3 га. Підприємством зареєстровано в Україні і країнах ближнього зарубіжжя 70 найменувань лікарських засобів. Високопотужне обладнання для подрібнення рослинної сировини дозволяє переробляти до 2 тонн сировини за зміну на одній одиниці обладнання.

Для виготовлення продукції на заводі переробляється понад 100 найменувань лікарських рослин, при цьому забезпечується якість продукції відповідно до діючої нормативної документації. Продукція розфасовується на сучасному обладнанні в різні форми упаковки - картонні пачки, ламінований папір, фільтр-пакети. Всього завод за рік виробляє більше 25 млн. упаковок продукції. Велика увага приділяється випуску нової, зручної для споживачів форми упаковки - у фільтр-пакети.

Характеристику основних об'єктів господарської діяльності наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Характеристика об'єктів господарської діяльності підприємства

Види об'єктів та їх характеристика (продукція, роботи, послуги, товари)	Одиниця виміру	Обсяги виробництва			Відхилення 2021р. до 2019 р.	
		Роки			+,-	%
		2019	2020	2021		
1. Лікарські фармпрепарати	тис. упаковок	13546,6	13255,1	13621,8	75,2	0,56
2. Чай на основі рослинної сировини БАДИ	тис. упаковок	454,2	1069,5	1227,3	773,1	170,21

Аналізуючи дані табл. 2.2, ми бачимо зростання обсягів виробництва, а саме лікарських препаратів на 75,2 тис. упаковок в порівнянні з 2019 роком, і значне зростання виробництва чаїв на основі рослинної сировини – на 773,1 тис. упаковок (170,21%).

Проведення характеристики підприємства неможливе без аналізу його основних постачальників (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні постачальники ПрАТ «Ліктрави»

Постачальники		Найменування ресурсів, одержаних для здійснення господарської діяльності
Назва	Адреса	
«Дружба»	Полтавська обл., Лубенський р-н, с. Березоточа, вул. Лісова, 2.	Лист кропиви, трава чистотілу
«Монастирський»	Тернопільська обл., м. Монастирськ, вул. Лугова, 1.	Ромашка лікарська
«Мостиска»	Львівська обл., м. Мостийськ, вул. Перемоги, 24	Корінь айру та валеріани
«Перемога»	Сумська обл., м. Белопольє, вул. Заводська, 4	Корінь оману та алтея

Варто відмітити, що підприємство працює переважно з фермерськими господарствами та приватними підприємцями. Вони застосовують новітні технології збору сировини, мають досвідчених спеціалістів, які розбираються в лікарських травах.

Також сировину завозять і з інших країн: корінь солодки – із Середньої Азії,

лист сени та ортосифон – Індія, Індонезія.

Основними споживачами досліджуваного підприємства є: мережа аптек «Санітас» (Житомир), фірма «Едельвейс» (Львів), аптечна база «Данфарм» (Львів), «Волиньфарм» (Луцьк), ПАТ «Фіто-Лек» (Харків), ПрАТ «Медтехніка» (Хмельницький), ПАТ «Ваша аптека», ПАТ «Донфармхолдинг», ПАТ «Альфа-Медика» (Дніпро), ПАТ «Лікарські трави» (Вінниця), «Скайлайн» (Київ), ПАТ «Фарм-Союз» (Київ), ПАТ «Юніфарма» (Київ), ПАТ «Сигмафарм» (Київ), КП «Фармація» (Київ), ПАТ «Роджерс» (Запоріжжя), ЛОКПП «Фармація», ПАТ «Чайка» (Кропивницький), ПАТ «Адоніс» (Одеса), «Аптека Гаєвського» (Одеса), «Медпрепарати» (Миколаїв), «Лакс» (Ніжин) та ін. [46].

ПрАТ «Ліктрави» має сертифікат системи управління безпечністю харчових продуктів, стосовно виробництва добавок дієтичних та фіто чаїв(код категорії харчового ланцюга CIV: К за ISO /TS 22003:2013, який відповідає вимогам ISO 22000:2005 «Food safety management systems Requirements for any organization in the food chain» (ДСТУ ISO 22000:2007 «Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга»). Цей міжнародний стандарт спрямований на створення систем управління безпечністю і призначений для застосування усіма організаціями, зайнятими в ланцюгу виробництва, постачання і реалізації харчової продукції. Відповідно до цього стандарту, харчовий ланцюг («food chain») являє собою послідовність стадій та операцій, що включають виготовлення, обробку, дистрибуцію, зберігання й перероблення засобів для харчування і харчових продуктів, від первинного виробництва до споживання. Виробничий ланцюг розглядається як єдиний процес, протягом якого повинні бути усунені всі чинники, що можуть призвести до виготовлення недоброякісної та небезпечної для здоров'я людини продукції.

Місце ПрАТ «Ліктрави» в економічній системі Житомирського регіону відображено на схемі (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Місце ПрАТ «Ліктрави» у економічній системі регіону

Ознака	Характеристика
1	2
Регіон	м. Житомир, Шосе Київське, буд.21
Власник	«Martin Bauer Holding»
Класифікаційні ознаки	ЄДРПОУ 00481181 КОАТУУ 1810136600 КВЕД 21.20; 21.10; 46.46 КОПФГ 230
Об'єкт господарської діяльності	Лікарські фармпрепарати Чай на основі рослинної сировини БАДи
Постачальники	ВАТ «Райдуга» – мати-й-мачуха, солодка «Монастирський» – ромашка лікарська «Перемога» – корінь девятисила та алтея «Дружба» - кропива, чистотіл
Покупці	«Санітас» (Житомир), «Волиньфарм» (Луцьк), ПрАТ «Медтехніка» (Хмельницький), ПАТ «Фарм-союз» (Київ), «Аптека Гаєвського» (Одеса), КП «Фармація» (Київ)
Фінансово-інформаційне обслуговування	Банк – АТ «Альфа-Банк» Податкова інспекція – ДФС у Житомирській області Статистичні органи – Головне управління статистики у Житомирській області Аудит – Аудиторська фірма «Інсайт»
Конкуренти	«Гербатіка» (Житомир), «Сумифітофармація» (Суми), «Тернофарм» (Тернопіль), «Віола» (Запоріжжя), «Добротрав» (Лубни), «Лубнифарм» (Лубни)

Отже, ПрАТ «Ліктрави» є потужним підприємством регіону, що виготовляє лікарські фармпрепарати, а також чай на рослинній основі та має тривалу історію розвитку. Завдяки відмінній якості підприємство завоювало прихильність покупців та вагоме місце у економічній системі регіону.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства

Важливим напрямом подальшого аналізу особливостей діяльності ПрАТ «Ліктрави» є дослідження фінансового стану підприємства. Для дослідження скористаємося даними, наведеними у фінансовій звітності підприємства, а саме у формах № 1 «Баланс» та № 2 «Звіт про фінансові результати» за 2019-2021 рр. Першим кроком дослідимо основні економічні показники діяльності підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Основні економічні показники діяльності ПрАТ «Ліктрави»

№	Показник	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2020	2021	+/-	%
1	2	3	4	5	6	7
1	Чистий дохід, тис. грн.	248074,0	280587,0	331826,0	83752	33,76
2	Валовий прибуток, тис. грн.	142801,0	170601,0	211685,0	68884	48,24
3	Чистий прибуток, тис. грн.	18234,0	17229,0	26949,0	8715	47,80
4	Середньорічна вартість активів, тис. грн.	245066,5	263809,0	301147,5	56081	22,88
5	Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	101337,0	104571,5	108591,5	7254,5	7,16
6	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	143682,0	159159,5	192400	48718	33,91
7	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	236	231	223	-13	-5,51
8	Фондовіддача	3,11	3,27	3,47	0,36	11,58
9	Фондомісткість	0,32	0,31	0,29	-0,03	-9,38
10	Фондоозброєність, тис. грн /ос.	337,74	371,28	429,03	91,29	27,03
11	Продуктивність праці, тис. грн. /ос.	1051,16	1214,67	1488,01	436,85	41,56
12	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,73	1,76	1,72	-0,01	-0,58

Відповідно до даних табл. 2.5 можемо побачити, що відбулося зростання чистого доходу підприємства на 83752 тис. грн. або на 33,76 %, що обумовлено збільшення обсягів реалізованої продукції у натуральному вираженні, а також інфляційним зростанням цін. Водночас, валовий прибуток зріс на 68884 тис. грн. або на 48,24 %, тобто зростання відбулося темпами, швидшими за темпи зростання чистого доходу. Така ситуація свідчить про підвищення ефективності формування витрат собівартості підприємства. Чистий прибуток також характеризується майже відповідним зростанням – на 8715 тис. грн. або на 47,8 %.

ПрАТ «Ліктрави» характеризується розширеним типом відтворення, що підтверджується динамікою показників майнового забезпечення. Зокрема, вартість активів збільшилася на 56081 тис. грн. або на 22,88 %, в т.ч. за рахунок вартості необоротних активів на 7254,5 тис. грн., за рахунок вартості оборотних активів – на 48718 тис. грн. Середньооблікова чисельність працівників знизилася

на 13 осіб або на 5,51 %, що обумовлено підвищенням рівня автоматизації виробничих процесів.

Суттєве зростання чистого доходу призвело до покращення показників ефективності використання ресурсів. Так, фондівдача збільшилася на 0,36 п. або на 11,58 %, продуктивність праці – на 436,85 тис. грн. / ос. або на 41,56 %, що свідчить про зростання рівня доходності використання технічних та трудових ресурсів підприємства. Вагоме зростання вартості оборотних активів призвело до того, що коефіцієнт оборотності оборотних активів майже не змінився. Протягом досліджуваного періоду показник зменшився на 0,01 п. або на 0,58 % та становив 1,72 п. у 2021 р. Тобто з кожної гривні, авансованої у оборотні активи підприємства, було отримано 1,72 грн. чистого доходу.

Основою для забезпечення функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є його майно. Характеристику майна ПрАТ «Ліктрави» та джерел його формування наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Характеристика майна ПрАТ «Ліктрави» та джерел його формування за балансом

Показники	На 31.12.2019		На 31.12.2020		На 31.12.2021		Відхилення 2021 р. до 2019 р.		
	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
АКТИВИ									
1. Необоротні активи:	105185	41,67	103958	37,77	113225	34,62	8040	7,64	-7,05
в т.ч. основні засоби	75331	29,85	96199	34,95	95149	29,09	19818	26,31	-0,76
2. Оборотні активи	147209	58,33	171110	62,17	213690	65,33	66481	45,16	7,00
в т.ч. запаси	71873	28,48	64728	23,35	110651	33,83	38778	53,95	5,35
дебіторська заборгованість	49063	19,44	73421	26,68	71864	21,97	22801	46,47	2,53
грошові кошти	11319	4,48	23872	8,67	3078	0,94	-8241	-72,81	-3,54
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0	0,0	156	0,06	156	0,05	156	100,00	0,05

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>ПАСИВИ</i>									
1. Власний капітал	206272	81,73	223501	81,21	240450	73,52	34178	16,57	-8,21
в т.ч. зареєстрований капітал	1008	0,40	1008	0,37	1008	0,31	0	0,00	-0,09
нерозподілений прибуток	161317	63,91	178546	64,87	195495	59,77	34178	21,19	-4,14
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	26	0,01	-	-	31	0,01	5	19,23	0,00
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	46096	18,26	51723	18,79	86590	26,47	40494	87,85	8,21
БАЛАНС:	252394	100	275224	100	327071	100,00	74677	29,59	0,00

Дані табл. 2.6 підтверджують попередньо сформовані висновки про розширений тип відтворення діяльності ПрАТ «Ліктрави». Так, вартість майна підприємства у досліджуваному періоді зросла на 74677 тис. грн. або на 29,59 %. Зокрема, вартість необоротних активів підприємства збільшилася на 8040 тис. грн. або на 7,64 % у 2021 р. порівняно з 2019 р., водночас, вагомий приріст вартості оборотних активів призвів до скорочення частки необоротних на 7,05 п.с. Зростання основних засобів становило 19818 тис. грн. або 26,31 %. Оборотні активи ПрАТ «Ліктрави» збільшилися на 66481 тис. грн. або на 45,16 %, в основному таке зростання обумовлене приростом запасів (на 38778 тис. грн. або на 53,95%). Така ситуація обумовлена необхідністю закупівлі сировини та її зберігання для забезпечення збільшення обсягів виробництва. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги також зросла на 22801 тис. грн. або на 46,47 %, що пояснюється наявністю товарного кредиту у взаємовідносинах ПрАТ «Ліктрави» з покупцями.

Підприємство характеризується високим рівнем самофінансування. Зокрема, найбільша питома вага у структурі джерел фінансування припадає на власний капітал (81,73 % у 2019 р. та 73,52 % у 2021 р.). Частка власного капіталу знизилася на 8,21 п.с., хоча абсолютний приріст власного капіталу становив 34178 тис. грн. або 16,57 % (за рахунок нерозподіленого прибутку). Зниження питомої ваги власного капіталу обумовлюється вагомим зростанням поточних

зобов'язань підприємства – на 40494 тис. грн. або на 87,85 %. В цілому, можемо говорити про раціонально сформовану структуру джерел фінансування.

Формування доходів та витрат діяльності суб'єкта господарювання є важливим елементом дослідження ефективності його функціонування. Отже, наступним кроком аналізу вважаємо за доцільне дослідити механізм формування фінансових результатів ПрАТ «Ліктрави» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Механізм формування фінансових результатів діяльності ПрАТ «Ліктрави»

Показники	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	+,-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	248074,0	280587,0	331826,0	83752	33,76
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	105273,0	109986,0	120141,0	14868	14,12
Валовий: прибуток (збиток)	142801,0	170601,0	211685,0	68884	48,24
Інші операційні доходи	43821,0	60287,0	44067,0	246	0,56
Адміністративні витрати	30800,0	34773,0	32593,0	1793	5,82
Витрати на збут	101901,0	130838,0	155524,0	53623	52,62
Інші операційні витрати	31104,0	44017,0,0	35556,0	4452	14,31
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	22817,0	21260,0	32079,0	9262	40,59
Фінансові витрати	101,0	1,0	154,0	53	52,48
Інші витрати	131,0	280,0	2385,0	2254	у 18,2 р.
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	23095,0	21690,0	32930,0	9835	42,58
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	18234,0	17229,0	26949,0	8715	47,80

Відповідно до даних табл. 2.7 можемо побачити, що відбулося зростання чистого доходу підприємства на 83752 тис. грн. або на 33,76 %, що обумовлено збільшення обсягів реалізованої продукції у натуральному вираженні, а також інфляційним зростанням цін. Водночас, валовий прибуток зріс на 68884 тис. грн. або на 48,24 %, тобто зростання відбулося темпами, швидшими за темпи зростання чистого доходу. Така ситуація свідчить про підвищення ефективності формування витрат собівартості підприємства. Зокрема, собівартість реалізованої продукції зросла лише на 14,12 % при зростанні чистого доходу на

33,76 %.

Інші операційні доходи ПрАТ «Ліктрави» залишилися майже на незмінному рівні та становили 44067 тис. грн. у 2021 р. Адміністративні витрати та інші операційні витрати несуттєво зросли – на 5,82 % та на 14,31 % відповідно, що обумовлено збільшенням обсягів діяльності підприємства. Водночас, суттєво зросли витрати на збут – на 53623 тис. грн. або на 52,62 %, що обумовлено збільшенням витрат на транспортування продукції, витрат на рекламу та інших збутових витрат діяльності ПрАТ «Ліктрави». Зазначені тенденції визначили збільшення операційного прибутку підприємства на 9262 тис. грн. або на 40,59 %, що свідчить про зростання ефективності функціонування ПрАТ «Ліктрави».

Суттєво зросли інші витрати – на 2254 тис. грн. або у 18,2 р. Водночас, не зважаючи на такі тенденції, чистий прибуток характеризується зростанням – на 8715 тис. грн. або на 47,8 %. Отже, в цілому можемо зробити висновок про високий рівень ефективності діяльності ПрАТ «Ліктрави».

Останнім кроком аналізу фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Ліктрави» вважаємо за доцільне розглянути показники оцінки фінансового стану підприємства (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка показників оцінки фінансового стану ПрАТ «Ліктрави»

Показники	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	+,-	%
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	3,19	3,31	2,47	-0,72	-22,57
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25	0,46	0,04	-0,21	-84,00
3. Чистий оборотний капітал	101113	119387	127100	25987	25,70
4. Коефіцієнт автономії	0,82	0,81	0,74	-0,08	-9,76
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	4,47	4,32	2,78	-1,69	-37,81
6. Коефіцієнт оборотності активів	1,01	1,06	1,10	0,09	8,91
7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,26	1,31	1,43	0,17	13,49
8. Рентабельність господарської діяльності, %	6,77	5,39	7,78	1,01	x

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6
9. Рентабельність власного капіталу, %	9,25	8,02	11,62	2,37	x
10. Рентабельність продукції, %	135,65	155,11	176,20	40,55	x

Відповідно до даних табл. 2.8 відмітимо, що в цілому ПрАТ «Ліктрави» характеризується стійким фінансовим станом. Зокрема, майже усі показники ліквідності відповідають нормативним значенням. Коефіцієнт покриття у 2021 р. знизився порівняно з 2019 р. на 0,72 п. або на 22,57 % внаслідок вагомого приросту поточних зобов'язань підприємства. Водночас, показник відповідає нормативному значенню та свідчить про достатній рівень ліквідності ПрАТ «Ліктрави». Чистий оборотний капітал зріс на 25987 тис. грн. або на 25,7 % та відповідає нормативному значенню. Коефіцієнт абсолютної ліквідності суттєво знизився (на 0,21 п. або на 84%), що спричинено зменшенням обсягів грошових коштів та одночасним зростанням поточних зобов'язань підприємства.

Показники фінансової стійкості відповідають нормативним значенням, хоча й відзначаються негативні тенденції до їх зниження. Зокрема, коефіцієнт автономії знизився на 0,08 п. та становив 0,74 п. у 2021 р., тобто 74 % майна підприємства сформовано за рахунок власних коштів підприємства, що свідчить про високий рівень його фінансової стійкості. Коефіцієнт фінансової стабільності також знизився на 1,69 п. та становив 2,78 п. у 2021 р. Тобто на кожну гривню залучених коштів у 2021 р. припадало 2,78 грн. власного капіталу.

Показники ділової активності мають позитивні тенденції до збільшення, що обумовлено збільшенням обсягів чистого доходу та ефективності його формування. Показники рентабельності також характеризуються позитивними тенденціями до зростання, що засвідчує тенденції до підвищення ефективності діяльності підприємства.

Узагальнюючи результати аналізу, можемо зробити висновок, що ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем ефективності функціонування та розширеним типом відтворення. Зокрема, чистий дохід підприємства зріс на 33,76 %, чистий прибуток – на 47,8 %. Підприємство у досліджуваному періоді

характеризується зростанням майнового потенціалу та підвищенням ефективності його функціонування. ПрАТ «Ліктрави» має стійкий фінансовий стан, що позначається у достатньому (проте не абсолютному) рівні ліквідності, високому рівні фінансової стійкості, зростанні показників ділової активності та рентабельності.

2.3. Оцінка рівня інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави»

Оцінка інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави» передбачає об'єктивне виявлення факторів і характеру їх впливу на інвестиційну привабливість, що дозволяє визначити сильні і слабкі сторони підприємства, запропонувати заходи з підвищення його інвестиційної привабливості. Ця оцінка необхідна як для констатації становища, в якому в даний момент часу знаходиться підприємство, так і, що більш важливо, для управління різними його параметрами з метою досягнення більш вагомих конкурентних переваг.

Інвестори прагнуть мати інформацію про умови, які впливають на формування інвестиційної привабливості підприємства, тобто – про галузь, регіон та, особливо, про внутрішні умови господарювання на підприємстві. Виходячи з потреб потенційних користувачів інформації про інвестиційну привабливість об'єкта має будуватись й оцінка факторів та ідентифікація рівня ризиків, формуватися певна думка про позицію оцінюваного підприємства серед всіх суб'єктів, що конкурують на ринку за капітал.

У розділі 1 магістерської роботи було визначено, що усю сукупність методик оцінки інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання можна поділити на дві великі групи: а) методики, що базуються на оцінці фінансового стану підприємства; б) методики, що передбачають комплексну оцінку інвестиційної привабливості підприємства (розрахунок інтегрального показника)

Отже, проаналізуємо стан інвестиційної привабливості підприємства на основі фінансового аналізу. Для цього скористаємося двома найбільш

поширеними моделями діагностики ймовірності банкрутства, а саме моделлю Альтмана та моделлю Терещенка.

Діагностика ймовірності банкрутства за моделлю Альтмана (1983 р.) передбачає розрахунок за наступною формулою:

$$ІБ=0,717(ОА:А)+0,847((ЧП-Д):СА+3,107(ОП:СА)+0,42(ВК:ЗК)+0,995(ЧД:СА) \quad (2.1)$$

де ОА – оборотні активи, А – активи, ЧП – чистий прибуток підприємства, Д – виплачені дивіденди, СА – середньорічна вартість активів, ОП – операційний прибуток, ВК – власний капітал, ЗК – залучений капітал, ЧД – чистий дохід.

Граничне значення показника для визначення банкрутства дорівнює 1,23.

Результати проведених розрахунків за відповідною моделлю для ПрАТ «Ліктрави» наведено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Діагностика ймовірності банкрутства ПрАТ «Ліктрави» за моделлю Альтмана (1983 р.)

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1. Питома вага оборотних активів в заг. сумі активів;	0,58	0,62	0,65
2. Частка активів, яка форм. за рахунок реінвестованого чистого прибутку	0,07	0,06	0,06
3. Операційна прибутковість активів	0,58	0,62	0,64
4. Фінансова стабільність	4,47	4,32	2,78
5. Оборотність активів	1,01	1,02	1,10
ІБ	5,16	5,25	4,77

Відповідно до даних табл. 2,9 відмітимо, що протягом усього досліджуваного періоду інтегральний показник, розрахований за методикою Альтмана суттєво перевищує граничне значення, що свідчить про відсутність ризику банкрутства ПрАТ «Ліктрави».

Діагностика банкрутства підприємства за моделлю О. О. Терещенка базується на застосуванні методології дискримінантного аналізу на основі фінансових показників вибіркової сукупності вітчизняних підприємств і комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання матричних моделей. Модель Терещенка визначається за формулою :

$$ІБ=1,5(ЧД:СЗК)+0,08(А:ЗК)+10,0(ОП:СЗК)+5,0(ОП:ЧД)+ \\ +0,3(СВЗ:ЧД)+0,1(СД:СА), \quad (2.2)$$

де СЗК – середньорічна сума залученого капіталу; СВЗ – середньорічна вартість виробничих запасів.

Можливі значення показника ІБ інтерпретуються наступним чином: $ІБ > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким; $1 < ІБ < 2$ – фінансова рівновага, за умов переходу на антикризове управління банкрутство підприємству не загрожує; $0 < ІБ < 1$ – підприємству загрожує банкрутство; $ІБ < 0$ – підприємство знаходиться на стадії банкрутства.

Результати оцінки ймовірності банкрутства за моделлю Терещенка для ПрАТ «Ліктрави» наведено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Діагностика ймовірності банкрутства ПрАТ «Ліктрави» за моделлю
Терещенка

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1.Рівень чистого доходу на 1 грн. залученого капіталу	5,18	5,74	4,80
2.Рівень покриття активами залученого капіталу	5,48	5,32	3,78
3.Операційна прибутковість залученого капіталу	0,38	0,35	0,46
4.Операційна прибутковість чистого доходу	0,07	0,08	0,10
5.Рівень виробничих запасів на формування 1 грн. чистого доходу	0,30	0,14	0,26
6.Оборотність активів	1,01	1,06	1,10
ІБ	12,55	15,73	12,79

Протягом усього досліджуваного періоду значення інтегрального показника є суттєво вищим за граничне, тож можемо зробити висновок про відсутність ймовірності банкрутства.

Отже, за результатами проведеного аналізу фінансового стану підприємство можемо дійти висновку, що ПрАТ «Ліктрави» є інвестиційно привабливим.

Оцінка за інтегральним способом носить більш об'єктивний характер, оскільки враховує не лише фінансовий стан підприємства, але й інші аспекти.

Інвестиційна привабливість підприємства є комплексною характеристикою, а отже, не може бути оцінена лише на основі оцінки фінансового стану. Комплекс чинників, що здійснюють вплив та формують інвестиційну

привабливість ПрАТ «Ліктрави» відображено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Фактори впливу на інвестиційну привабливість ПрАТ «Ліктрави»

Таким чином, враховуючи багатоаспектний характер факторів впливу, для забезпечення надійної оцінки інвестиційної привабливості вважаємо за доцільне застосувати інтегральний підхід. Оцінку будемо проводити за двома основними методиками.

Комплексну оцінку без визначення інтегрального показника пропонує вчена Ю. В. Федорова. Згідно з думкою дослідниці, інвестиційну привабливість підприємства можна визначити як комплекс економіко-психологічних показників його діяльності, який визначає для інвестора область бажаних значень інвестиційної поведінки.

Відповідно до даного підходу пропонується оцінювати інвестиційну привабливість за сукупністю одиничних показників (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Складові та узагальнюючі коефіцієнти інвестиційної привабливості підприємства

Складові	Узагальнюючі коефіцієнти	Область бажаних значень	Область ризику
1	2	3	4
1. Привабливість продукції для споживача	Попит на продукцію / Пропозиція	≥ 1	< 1
2. Кадрова привабливість	(Число прийнятих працівників – Число звільнених) / Середньооблікова чисельність	≥ 0	< 0

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4
3. Інноваційна привабливість	Фонд накопичення / Чистий прибуток	> 0,7	< 0,7
4. Територіальна привабливість	Витрати на збут / Сукупні витрати	< 0,5	≥ 0,5
5. Фінансова привабливість	Прибуток / Активи	> 0,15	< 0,15
6. Екологічна привабливість	Штрафи за екологічні порушення / Чистий прибуток	0	> 0
7. Споживча привабливість	Середня зарплата / Вартість споживчої корзини	≥ 1	< 1

Джерело: [65]

Отже, проаналізуємо стан інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави» відповідно до визначених показників (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Оцінка інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави»

Складові	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	+, -	%
1. Привабливість продукції для споживача	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0
2. Кадрова привабливість	-0,02	-0,03	-0,02	0,0	0,0
3. Інноваційна привабливість	1,0	1,0	0,63	-0,37	-37,0
4. Територіальна привабливість	0,38	0,41	0,45	0,07	18,42
5. Фінансова привабливість	0,07	0,07	0,09	0,02	28,57
6. Екологічна привабливість	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Споживча привабливість	8,10	8,43	8,59	0,49	6,05

Значення показників, що не відповідають області бажаних значень, виділено сірим кольором. Отже, надамо необхідні пояснення щодо розрахованих показників.

Привабливість продукції для споживача оцінюється у 1, оскільки ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем конкурентоспроможності та формуванням відповідного попиту на продукцію. Обсяги виробництва формуються, виходячи із прогнозованого попиту.

Весь отриманий прибуток підприємство у 2019-2020 рр. спрямовувало на

фонд накопичення, тому інноваційна привабливість також оцінюється у 1. Натомість у 2021 р. частину прибутку було виплачено у вигляді дивідендів.

Підприємство не здійснює шкідливих викидів, а отже, штрафи за екологічні порушення відсутні, що впливає на екологічну привабливість. Підприємство сплачує збір за забруднення навколишнього середовища, однак його розмір практично не впливає на екологічну привабливість підприємства.

Споживчий кошик визначався на основі статистичних даних щодо прожиткового мінімуму для працездатних осіб в середньому за рік по країні (1972 грн. у 2019 р., 2156 грн. у 2020 р., 2333 грн. у 2021 р.).

Отже, можемо побачити, що критичного значення набувають показники, що характеризують фінансову складову та кадрову привабливість, що пов'язано зі скороченням чисельності персоналу та недостатнім рівнем прибутковості активів.

Основним методом оцінки інвестиційної привабливості підприємства наразі є Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій, затверджена наказом Агентства із запобігання банкрутству від 23.02.98 № 22. Згідно з даною методикою оцінка проводиться за наступними групами показників: показники майнового стану суб'єкта господарювання; показники фінансової стійкості; аналіз ліквідності активів; аналіз прибутковості об'єкта інвестування; показники ділової активності; показники оцінки ринкової активності об'єкта інвестування.

Алгоритм розрахунку показника інтегральної оцінки інвестиційної привабливості полягає у виборі певних груп показників та присвоєнні усім групам показників оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, а також показникам, розміщеним у цих групах залежно від їх вагомості, відповідних числових значень. Вказана вагомість є похідною від часу, конкретної політичної, соціальної ситуації, інших факторів, а тому ця характеристика має вірогідне походження.

При оцінці інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави» було встановлено максимальні та мінімальні значення окремих показників, що відрізняються від

запропонованих Методикою, на основі оцінки особливостей господарювання підприємства.

Отже, визначимо розрахункові показники для оцінки інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави» (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Оціночні показники інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави»

Групові показники і їх вагомість, Гі, %	Показники у групах і їх вагомість, Віj, %	Мінімальне значення показника, Ріj min	Максимальне значення показника, Ріj max	Фактичне значення показника, Фіj 2019	Фактичне значення показника, Фіj 2020	Фактичне значення показника, Фіj 2021	Напрямок оптимізації
1	2	3	4	5	6	7	8
I=25,00	I.1=10.00	0.2	1.0	0,60	0,63	0,63	max
	I.2=40.00	0.0	1.0	0,47	0,45	0,47	min
	I.3=30.00	0.0	1.0	0,09	0,25	0,13	max
	I.4=20.00	0.0	1.0	0,07	0,06	0,08	min
II=25,00	II.1=8.00	-100000,0	100000,0	29214	54815	16574	max
	II.2=10.00	-100000,0	100000,0	29214	54815	16605	max
	II.3=8.00	-100000,0	100000,0	29214	54815	16605	max
	II.4=10.00	-100000,0	100000,0	101113	119387	127100	max
	II.5=10.00	0,5	1,0	0,71	0,54	0,87	max
	II.6=18.00	0,5	1,0	0,82	0,81	0,74	max
	II.7=12.00	1,0	10,0	4,48	4,32	2,78	max
	II.8=12.00	0,5	1,0	0,82	0,81	0,74	max
	II.9=12.00	0,01	0,8	0,22	0,23	0,36	min
III=20,00	III.1=25.00	1,0	2,0	3,19	3,31	2,47	max
	III.2=25.00	0,3	10,0	0,66	0,36	0,61	min
	III.3=25.00	0,2	0,5	0,25	0,46	0,04	max
	III.4=15.00	0,2	0,5	0,25	0,46	0,04	max
	III.5=10.00	50,0	150,0	102,1	121,38	108,59	max
IV=15,00	IV.1=15.00	0,0	10,0	18,09	17,09	26,74	max
	IV.2=30.00	0,0	0,5	0,09	0,08	0,12	max
	IV.3=10.00	0,0	0,5	0,09	0,08	0,10	max
	IV.4=25.00	1,0	10,0	5,77	6,38	4,46	min
	IV.5=20.00	0,0	0,5	0,07	0,07	0,09	max
V=15,00	V.1=9.00	1,0	1000,0	1051,16	1214,67	1488,01	max
	V.2=9.00	0,1	3,5	3,11	3,27	3,47	max
	V.3=13.00	1,0	5,0	1,73	1,76	1,72	max
	V.4=15.00	73,0	365,0	210,98	207,39	212,21	min
	V.5=13.00	1,0	5,0	3,45	4,11	3,78	max
	V.6=13.00	73,0	365,0	105,8	88,81	96,56	min
	V.7=13.00	0,1	1,5	1,26	1,31	1,43	max
	V.8=15.00	0,1	1,5	1,01	1,06	1,1	max

Для визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості розраховується наступна група показників:

1. вагомість j -го показника у i -ій групі з урахуванням групової вагомості:

$$B_{ij} = \frac{B'_{ij} * \Gamma_i}{100}, \quad (2.3)$$

де Γ_i – значення групової вагомості, B'_{ij} – значення j -го показника у i -ій групі.

2. оцінка значення показника, %:

$$R_{ij} = B_{ij} \frac{\Phi_{ij} - P_{ij \min}}{P_{ij \max} - P_{ij \min}} \quad (2.4)$$

У випадку, якщо позитивною тенденцією показника є зменшення, використовується інверсія формули оцінки:

$$R_{ij} = B_{ij} \frac{P_{ij \max} - \Phi_{ij}}{P_{ij \max} - P_{ij \min}} \quad (2.5)$$

4. інтегральне значення показника інвестиційної привабливості (I) розраховується за формулою:

$$I = \sum R_{ij} \quad (2.6)$$

Отже, проміжні розрахунки занесемо в табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Розрахунок показників оцінки інвестиційної привабливості ПрАТ

«Ліктрави»

Група та номер показника	Назва показника	Загальна вагомість, %	Оцінка значення показника, %		
			2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6
I.1	Активна частина основних засобів	2,5	1,25	1,34	1,34
I.2	Коефіцієнт зносу	10	5,30	5,50	5,30
I.3	Коефіцієнт оновлення	7,5	0,68	1,88	0,98
I.4	Коефіцієнт вибуття	5	4,65	4,70	4,60
II.1	Власні оборотні кошти	2	1,29	1,55	1,17
II.2	Власні довго- та середньо-строкові	2,5	1,62	1,94	1,46

Продовження табл. 2.14

1	2	3	4	5	6
	позикові джерела формування запасів та витрат				
II.3	Загальна сума основних джерел формування запасів та витрат	2	1,29	1,55	1,17
II.4	Робочий капітал	2,5	2,50	2,50	2,50
II.5	Маневреність робочого капіталу	2,5	1,05	0,20	1,85
II.6	Коефіцієнт незалежності	4,5	2,88	2,79	2,16
II.7	Коефіцієнт фінансування	3	1,16	1,11	0,59
II.8	Коефіцієнт фінансової стійкості	3	1,92	1,86	1,44
II.9	Показник фінансового леверіджу	3	2,20	2,16	1,67
III.1	Поточний або загальний коефіцієнт покриття	5	5,00	5,00	5,00
III.2	Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	5	4,81	4,97	4,84
III.3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	5	0,83	4,33	-2,67
III.4	Коефіцієнт покриття періодичних виплат	3	0,50	2,60	-1,60
III.5	Норма грошових резервів	2	1,04	1,43	1,17
IV.1	Коефіцієнт прибутковості інвестицій	2,25	2,25	2,25	2,25
IV.2	Коефіцієнт прибутковості власного капіталу	4,5	0,81	0,72	1,08
IV.3	Операційна рентабельність продажу	1,5	0,27	0,24	0,30
IV.4	Коефіцієнт експлуатаційних витрат	3,75	1,76	1,51	2,31
IV.5	Коефіцієнт прибутковості активів	3	0,42	0,42	0,54
V.1	Продуктивність праці	1,35	1,35	1,35	1,35
V.2	Фондовіддача	1,35	1,20	1,26	1,34
V.3	Оборотність коштів у розрахунках (в оборотах)	1,95	0,36	0,37	0,35

Продовження табл. 2.14

1	2	3	4	5	6
V.4	Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках (у днях)	2,25	1,19	1,21	1,18
V.5	Оборотність виробничих запасів (в оборотах)	1,95	1,19	1,52	1,36
V.6	Коефіцієнт оборотності виробничих запасів (у днях)	1,95	1,73	1,84	1,79
V.7	Оборотність власного капіталу	1,95	1,62	1,69	1,85
V.8	Оборотність основного капіталу	2,25	1,46	1,54	1,61
	Разом	100	55,58	63,32	50,27

Варто відзначити, що у випадку перевищення фактичного значення над максимальним нормативним значенням показника, надається максимальна можлива оцінка у відповідності до вагомості. Аналогічно, якщо позитивною тенденцією показника є зниження, а його фактичне значення є вищим за максимальне, надається мінімально можлива оцінка з урахуванням вагомості показника.

Отже, відповідно до розрахованих у табл. 2.14 даних, можемо побачити, що значення інтегрального показника інвестиційної привабливості коливається від 50,27% (або 0,50 у коефіцієнті) в 2021 році до 63,32% (або 0,63 в коефіцієнті) у 2020 році. Загальноприйнятим є положення, що інвестування у об'єкт є доцільним у випадку, якщо значення інтегрального показника перевищує 50%. Зона від 30% до 50% є зоною додаткового аналізу. Таким чином, можемо дійти висновку про достатній рівень інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави». Водночас, спостерігається суттєве зниження показника інвестиційної привабливості у 2021 р., що визначає необхідність впровадження заходів щодо удосконалення у визначеній сфері.

Отже, за результатами проведених досліджень маємо дійти висновку, що ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем інвестиційної привабливості, яка, водночас, у 2021 р. зазнала зниження. Це визначає необхідність розробки заходів щодо удосконалення у визначеній сфері.

Висновки до розділу 2

Дослідження умов функціонування та рівня інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави» надало можливість зробити наступні висновки.

ПрАТ «Ліктрави» є потужним підприємством регіону, що виготовляє лікарські фармпрепарати, а також чай на рослинній основі та має тривалу історію розвитку. Основними видами діяльності ПрАТ «Ліктрави» є: виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів (основний); виробництво основних фармацевтичних продуктів; оптова торгівля фармацевтичними товарами; роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах; дослідження й експериментальні розробки у сфері біотехнологій. Завдяки відмінній якості підприємство завоювало прихильність покупців та вагоме місце у економічній системі регіону.

ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем ефективності функціонування та розширеним типом відтворення. Зокрема, чистий дохід підприємства зріс на 33,76 %, чистий прибуток – на 47,8 %. Підприємство у досліджуваному періоді характеризується зростанням майнового потенціалу та підвищенням ефективності його функціонування. ПрАТ «Ліктрави» має стійкий фінансовий стан, що позначається у достатньому (проте не абсолютному) рівні ліквідності, високому рівні фінансової стійкості, зростанні показників ділової активності та рентабельності.

За результатами проведеної оцінки рівня інвестиційної привабливості з'ясовано, що ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем відповідної характеристики. Зокрема, використання метоик, що базуються на аналізі фінансового стану, а саме моделей діагностики ймовірності банкрутства, показало, що ПрАТ «Ліктрави» знаходиться поза зоною ризику, тобто є інвестиційно привабливим. За авторською методикою Ю. В. Федорової, критичного значення набувають показники, що характеризують фінансову складову та кадрову привабливість, що пов'язано зі скороченням чисельності персоналу та недостатнім рівнем прибутковості активів. Відповідно до

проведеного аналізу за Методикою інтегральною оцінки інвестиційної привабливості, значення інтегрального показника інвестиційної привабливості коливається від 50,27% (або 0,50 у коефіцієнті) в 2021 році до 63,32% (або 0,63 в коефіцієнті) у 2020 році. Загальноприйнятим є положення, що інвестування у об'єкт є доцільним у випадку, якщо значення інтегрального показника перевищує 50%. Зона від 30% до 50% є зоною додаткового аналізу. Таким чином, можемо дійти висновку про достатній рівень інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави». Водночас, спостерігається суттєве зниження показника інвестиційної привабливості у 2021 р., що визначає необхідність впровадження заходів щодо удосконалення у визначеній сфері.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ПРАТ «ЛІКТРАВИ»

3.1. Організаційно-методичні засади удосконалення управління інвестиційною привабливістю підприємства

Інвестиційна діяльність у промисловості пов'язана з низкою складних факторів впливу, частина з яких є класичними, з якими підприємства стикалися в усі часи, а частина – специфічними факторами сьогодення, які є новими для суб'єктів інвестиційної діяльності і тому особливо складними в роботі. Виходячи із таких обставин, шляхи інвестування зокрема та система управління інвестиційною діяльністю загалом, повинні відповідним чином змінюватися, адаптуючись до нових умов бізнес-середовища. Для цього менеджмент підприємств повинен характеризуватися інноваційністю та здатністю реалізувати оновлену модель управління інвестиційною діяльністю підприємства, особливо в частині підвищення інвестиційної привабливості.

В якості базових елементів інноваційного підходу до управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави» в нових умовах можуть бути наступні:

1. Залучення інституту управлінського консалтингу до управління підприємством, як один із шляхів підвищення інвестиційної привабливості. Менеджмент-консалтинг може та повинен відігравати важливу роль, як в процесах підвищення інвестиційної привабливості підприємств промисловості, так і в процесах якісного відтворення економіки України в цілому. Інші кроки по підвищенню інвестиційної привабливості можуть бути наслідками співпраці менеджменту підприємства з консалтерами.

2. Формування інвестиційної стратегії ПрАТ «Ліктрави», яка дозволить системно підходити до питань інвестиційної привабливості, буде відображати бачення взаємодії з інвесторами, коло завдань, які необхідно реалізувати

підприємству для досягнення стратегічних інвестиційних цілей тощо. Дане положення є тим більш принциповим, оскільки саме стратегія повинна визначати організаційну структуру підприємства, яка дозволить якісно трансформувати інтелектуальну енергію керівників в практичні здобутки підприємства. Це знову ж таки предмет та результат діяльності менеджменту підприємства.

3. Адаптація систем управління якістю продукції до стандартів потенційних інвесторів. Це особливо актуально для підприємств, які планують залучати закордонних інвесторів та займатися експортною діяльністю. Розуміючи факт того, що в Україні система менеджменту безпеки продукції обов'язкова для впровадження та функціонування відповідно до законодавства, все ж таки необхідно розуміти, що на практиці «замовником» стандарту системи менеджменту безпеки продукції, яким має відповідати виробник, виступає, по суті, споживач – торговельна мережа. Як правило, великі торговельні мережі вимагають наявності більш жорстких систем IFS і BRC. Для Євросоюзу як мінімум потрібна впроваджена й сертифікована система за стандартом FSSC 22000 (поліпшена версія ISO 22000). Ринок Середньої Азії здебільшого орієнтується на стандарти Митного союзу, згідно з якими достатньо мати системи управління безпекою виробництва, які відповідають принципам НАССР (тобто ISO 22000 достатньо). На Близькому Сході ситуація неоднозначна. З одного боку, країни, які раніше були колоніями Франції (Алжир, Туніс, Марокко), прагнуть запроваджувати у себе європейські стандарти і вимоги до безпеки та умов виробництва продукції. Країни Перської затоки більш гнучкі в цьому плані, для них достатньо виконання вимог ISO 22000 [26, с. 36].

4. Створення механізму ефективної взаємодії інвесторів з органами державної влади. Наразі Кабінет Міністрів України анонсував створення Державного агентства супроводу інвестицій – органу, який сприятиме іноземному інвестуванню в Україну. За умов професійного підходу до реалізації цього наміру, даний орган може бути саме тим елементом механізму, який інтегруватиме зусилля, інтереси та можливості учасників інвестиційних

проектів [26, с. 36].

5. Важливим напрямом покращення системи управління інвестиційною привабливістю є удосконалення підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

Вдосконалення методичного апарату оцінки інвестиційної привабливості підприємства виступає надійною запорукою підвищення ефективності господарських рішень в цілому та у сфері інвестування зокрема. Основні заходи з підвищення ефективності процесу оцінки інвестиційної привабливості наведено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Напрями удосконалення процесу оцінки інвестиційної привабливості

Джерело: розроблено автором

Отже, розглянемо основні напрями удосконалення процесу оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

1. Розширення оціночних показників. Зокрема, наразі більшість методик базується або виключно на показниках фінансової діяльності, або включає також трудові та матеріальні ресурси. У той же час інформаційні ресурси залишаються поза увагою суб'єктів оцінки.

У комплексі завдань, пов'язаних з оцінкою рівня формування і

використання інформаційних ресурсів, важливою є оцінка рівня готовності управлінців до ефективного використання інформаційних ресурсів. Аналіз пропонується проводити за допомогою оцінки рівня інформаційного оснащення управлінських рішень.

Для оцінки рівня інформаційного оснащення управлінських рішень можуть бути застосовані такі показники:

а. Коефіцієнт повноти інформації, який розраховується як відношення обсягу інформації, яка є в особи, що приймає рішення, до обсягу інформації, необхідної для ухвалення обґрунтованого рішення.

б. Коефіцієнт точності інформації, що розраховується як відношення обсягу релевантної інформації до загального обсягу наявної інформації [25].

Включення інформаційних ресурсів до системи оціночних показників сприятиме підвищенню достовірності процесу оцінки.

2. Відповідність методики оцінки інвестиційної привабливості визначеним вимогам.

Вважаємо, що доцільно визначити наступні правила проведення оцінки інвестиційної привабливості на підприємствах:

а. Крім порівняння результатів діяльності підприємства необхідно проводити оцінку його основних процесів.

б. Процес проведення оцінки інвестиційної привабливості не можна обмежувати розрахунком тільки фінансових показників. Перед тим, як шукати реальні причини зміни того або іншого показника, необхідно виділити та зрозуміти фактори, які реально впливають на його величину.

в. При проведенні оцінки доцільно дотримуватись принципу цільової необхідності використання методів фінансового аналізу. Фінансовий інструментарій оцінки інвестиційної привабливості містить у собі чимало фінансових показників (коефіцієнтів), які часто дублюють один одного. Більше того, деякі з показників взагалі не використовуються. Тому слід використовувати тільки ті показники та коефіцієнти, які складають інформаційну основу для прийняття інвестиційних рішень [25].

г. Для контролю змін фінансових результатів діяльності підприємства необхідно проводити оцінку своєчасно і у встановлені строки.

У відповідності до правил можна виділити основні принципи інформаційної підтримки економічного обґрунтування інвестиційних рішень на основі результатів оцінки інвестиційної привабливості:

- раціональність використання та цільове призначення інструментарію оцінки;
- послідовність виконання процедур та завдань оцінки інвестиційної привабливості підприємства;
- узгодженість встановлених критеріїв вибору показників та коефіцієнтів для аналізу даних з цілями оцінки;
- надійність джерел даних та відповідність самих даних основним вимогам для проведення оцінки;
- наявність технічних можливостей для автоматизації оцінки;
- узгодженість у термінах проведення оцінки;
- детальна організація проведення оцінки з участю відповідального персоналу;
- узгодженість методів оцінки [73, с. 93].

3. Автоматизація процесу оцінки інвестиційної привабливості. Наразі більшість розрахунків здійснюється без допомоги програмного забезпечення, що підвищує ймовірність помилок під час виконання розрахунків. Найпростішим способом автоматизації є засоби MS Excel, однак варто відзначити, що існує спеціальне програмне забезпечення, яке дозволить підвищити точність оцінки інвестиційної привабливості, знизить витрати часових та трудових ресурсів.

4. Підвищення кваліфікації суб'єктів оцінки. Даний захід щодо підвищення ефективності оцінки інвестиційної привабливості є тісно пов'язаним з попереднім та базується на усуненні проблем оцінки, пов'язаних з людським фактором. Трудомісткість методик оцінки інвестиційної привабливості, значна кількість показників потребують відповідного рівня знань та кваліфікації спеціалістів, що здійснюють таку оцінку. Існує два варіанти вирішення такої

проблеми: по-перше, можливим є залучення зовнішніх експертів для оцінки. Наразі існує значна кількість консалтингових компаній, рейтингових агентств, які надають подібні послуги. По-друге, можливим є навчання внутрішніх експертів через систему підвищення кваліфікації та тренінгів.

5. Створення на підприємстві системи управлінського обліку для забезпечення належного інформаційного забезпечення.

Під управлінським (або внутрішнім) обліком звичайно розуміється ідентифікація, збір, реєстрація, узагальнення, аналіз і передача внутрішнім користувачам інформації, необхідної для керування організацією.

Така інформація буває затребуваною в процесі підготовки даних, необхідних для прийняття управлінських рішень, що згодом відображаються у планах різного рівня, а також при контролі виконання планів. Тому можна вважати, що управлінський облік є системою інформаційного забезпечення процесів планування і контролю на всіх рівнях управління: починаючи від стратегії і закінчуючи оперативними бюджетами.

Можна відзначити дві головні особливості управлінського обліку – орієнтація на користувача інформації й оперативність надання даних. Орієнтація на користувача – визначеного менеджера організації – характеризує сутність управлінського обліку. При цьому потреби менеджерів в інформації для прийняття рішень і контролю залежатимуть, по-перше, від функціональної області, в якій вони спеціалізуються, по-друге, від їхнього становища в організаційній структурі управління підприємством. У зв'язку з цим система управлінського обліку в конкретній організації може бути побудована різними способами, що враховують цю специфіку.

Наприклад, це може бути комплексна інформаційна система, що забезпечує менеджерів на всіх рівнях управління необхідною інформацією про стан кожної з основних функціональних областей, таких як виробництво, продажі, фінанси і т. ін. Разом з тим, це може бути і локальна система, що формує дані для обмеженого кола менеджерів (наприклад, система показників діяльності служби головного інженера) або в рамках обмеженої функціональної області (наприклад,

оперативний облік виробництва або фінансових показників діяльності).

Багато менеджерів вважають, що управлінський облік є підсистемою бухгалтерського обліку й обмежується сферою фінансів. При цьому створюється уявлення про існування загальної методики внутрішнього обліку, подібної до правил бухгалтерського обліку. Однак управлінський облік - це скоріше підхід до організації інформаційної системи підприємства, орієнтованої на користувача, ніж універсальна методика. Система управлінського обліку може не стикатися з бухгалтерією і не оперувати фінансовими показниками. Рішення про конфігурацію системи управлінського обліку повинен приймати керівник організації, виходячи з існуючих потреб в інформації для керування і наявних ресурсів, що можуть бути використані для побудови внутрішньої інформаційної системи.

Друга особливість управлінського обліку - оперативність - обумовлена тим, що інформація для прийняття рішень і контролю буде корисна тільки в тому випадку, коли вона вчасно передається користувачам. При побудові складних систем управлінського обліку, що охоплюють усі рівні управління, вимога оперативності диктує необхідність автоматизації облікових процедур, оскільки ручна обробка даних не дозволяє забезпечити своєчасність отримання інформації.

6. Забезпечення систематичної, періодичної оцінки. Оцінка інвестиційної привабливості як комплексна характеристика відображає вплив багатьох факторів. Саме тому з метою обґрунтування та розробки управлінських рішень у сфері інвестиційної привабливості доцільним є системний підхід до оцінки, з проведенням її хоча б раз на півроку. Динаміка показника інвестиційної привабливості дозволить визначити та управляти факторами негативного впливу з метою підвищення ефективності господарської діяльності в цілому.

Таким чином, можемо зробити висновок, що системний підхід до вирішення проблем оцінки, що базуватиметься на врахуванні усіх розглянутих заходів, дозволить підвищити достовірність, обґрунтованість та ефективність процесу оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

Отже, удосконалення процесу управління інвестиційною привабливістю передбачає реалізацію комплексу заходів, які узагальнено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Заходи щодо удосконалення управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави»

Джерело: розроблено автором

Комплексний підхід до реалізації запропонованих заходів дозволить істотно удосконалити процес управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави», що, у свою чергу, позитивно позначиться на показниках діяльності підприємства.

3.2. Напрями підвищення рівня інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави»

За результатами проведених у підрозділі 2.3 досліджень було з'ясовано, що в цілому ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем інвестиційної привабливості. Водночас, маємо відмітити, що показники інвестиційної привабливості у 2021 р. характеризуються тенденцією до зниження. Основними проблемами у діяльності підприємства, що призвели до зазначеної ситуації, є

наступні:

- зростання обсягів поточної кредиторської заборгованості;
- суттєве зниження обсягу грошових коштів, як наслідок – рівня абсолютної ліквідності підприємства;
- зниження чисельності працівників;
- накопичення надлишкових запасів та дебіторської заборгованості.

З урахуванням зазначеного, вважаємо за можливе запропонувати заходи щодо підвищення рівня інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави».

З метою оптимізації управління кредиторською заборгованістю ПрАТ «Ліктрави» доцільно здійснити наступні заходи:

- удосконалення платіжної політики;
- затримка необов'язкових витрат, продовження термінів оплати відносно неосновних постачальників (за неосновними постачальниками необхідно переглянути умови договорів з метою їх збільшення);
- оптимізація бази постачальників (перегляд реєстру постачальників і умов роботи з ними, що може призвести, наприклад, до виявлення «зайвих» постачальників);
- оптимізація обсягів та умов за основними закупівлями;
- використання фінансового потенціалу як важеля впливу в роботі з постачальниками (пропонувати більш слабким у фінансовому відношенні постачальникам здійснити оплату швидше в обмін на більш вигідну ціну; перевіряти чи достатню знижку отримує підприємство за швидку оплату);
- пошук альтернативних джерел фінансування, наприклад, зарубіжне торговельне або експортне фінансування (залучення іноземних позикових коштів під гарантії іноземного експортного кредитного агентства (ЕКА)) [28; 44].

Основною метою управління кредиторською заборгованістю ПрАТ «Ліктрави» є забезпечення своєчасного нарахування і виплати коштів, які входять до її складу. Важливим напрямом управління кредиторською заборгованістю є визначення джерел погашення короткострокових фінансових зобов'язань підприємства. При цьому здійснюється порівняння величини

погашення короткострокових зобов'язань із сумою виручки від можливих видів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Важливим елементом управління кредиторською заборгованістю є її аналіз. Аналіз кредиторської заборгованості, передусім, необхідно починати з перевірки достовірності інформації відносно видів і термінів кредиторської заборгованості. Для цього користуються прямими підтвердженнями контрагентів, вивченням контрактів і договорів, особистими бесідами з працівниками, які мають інформацію про борги і зобов'язання підприємства. Відносно управління кредиторською заборгованістю необхідно розробити стратегію залучення і використання кредитних ресурсів. Вона повинна включати визначення оптимального розміру процентної ставки банківських кредитів, яка збільшувала б рентабельність вкладеного капіталу. При купівлі товару з відстроченням платежу необхідно, щоб величина націнки на товар була меншою за розміром додаткових вкладень по обслуговуванню кредиту. Цей висновок ґрунтується на припущенні, що у разі придбання товару у кредит грошові кошти, які залишилися, в порівнянні з оплатою товару у момент його придбання, вилучаються з обороту.

Таким чином, управління кредиторською заборгованістю ПрАТ «Ліктрави» має базуватися на наступних принципах:

- уникнення накопичення значних сум заборгованості;
- удосконалення платіжної дисципліни на підприємстві;
- ретельний аналіз заборгованості з метою уникнення її прострочення;
- співвідношення розмірів та термінів погашення кредиторської заборгованості з відповідними показниками дебіторської заборгованості.

Низький рівень негайної ліквідності на підприємстві зумовлений незначною часткою грошових коштів. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець 2021 року становить лише 0,04, частка грошових коштів у структурі балансу – 0,94%. Така ситуація негативно впливає на стан ліквідності підприємства, що, у свою чергу, формує негативний інвестиційний імідж ПрАТ «Ліктрави». Для подолання вказаної проблеми вважаємо за необхідне, по-перше, активізувати господарську діяльність підприємства з метою збільшення її обсягів, по-друге,

частину оборотних активів перевести із сфери виробництва у сферу обігу. Таке завдання може бути реалізоване через ефективну систему управління оборотними активами, зокрема шляхом вирішення завдання оптимізації виробничих запасів.

Оптимізація запасів - проблема, яка виникає практично на будь-якому підприємстві. Ігнорування цього питання призводить до безлічі проблем: нестача оборотних коштів, неритмічність роботи складу, наявність прострочених товарів, незадоволеність клієнтів. Оптимізація дозволяє мінімізувати страхові запаси, але в той же час компанія повинна мати можливість своєчасно виконувати актуальні замовлення на продукцію.

Таким чином, за напрямом управління запасами та постачаннями ПрАТ «Ліктрави» необхідно провести наступні оптимізаційні заходи:

- скоротити обсяг і нормування запасів (виявлення та зменшення неліквідних запасів; оптимізація номенклатури товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ); розробка і реалізація заходів щодо скорочення запасів до оптимального рівня; розробку і впровадження методики розрахунку оптимального обсягу партії, нормативних значень ТМЦ, управління розподілом запасів);

- знизити вартість закупівель (провести аудит існуючих постачальників, оптимізацію пулу постачальників, пошук альтернативних джерел і схем закупівель, спрямованих на зниження цін і поліпшення інших комерційних умов);

- оптимізувати логістичні схеми, що призведе до зниження витрат на доставку й зберігання ТМЦ;

- ліквідувати (продати або списати) запаси з низькою оборотністю;

- випускати продукцію лише після отримання замовлення [28; 44].

Найбільша увага приділяється управлінню запасами, як функціональній діяльності підприємства, мета якої – довести загальну суму щорічних витрат на утримування запасів до мінімуму за умови задовільного обслуговування клієнтів. Важливість управління запасами пояснюється, насамперед, тим, що виробництво – це потік матеріальних ресурсів через процес, який змінює форму

цих матеріалів, перетворюючи їх у готову продукцію. В період цифровізації економіки та впровадження технології Індустрія 4.0 власники підприємств освідомили важливість даного питання, і починають особливу увагу приділяти управлінню витратами на зберігання, складування, утилізації невикористаних запасів, напівфабрикатів та запобіганню браку. Створення та зберігання запасів потребують значних витрат, тому важливо керувати запасами, щоб зазначені витрати були мінімальними та забезпечувався той рівень виробництва, обслуговування та задоволення запитів клієнтів, до якого прагне підприємство [72].

З метою оптимізації запасів вважаємо за доцільне провадження системи just-in-time.

Основою концепції just-in-time є робота за такими напрямками:

- збалансованість виробничого процесу, що передбачає розроблення адекватної виробничої програми підприємства, узгодженої між усіма його структурними підрозділами, зміна якої може бути обумовлена лише змінами у споживчому попиті;
- досягнення виробничої ефективності, орієнтація на мінімізацію браку та продукції з дефектами, вдосконалення наявної послідовності виробничих операцій в контексті їх оптимізації;
- оптимальна структура запасів, спрямування всього обсягу запасів, що виникає в процесі виробничої діяльності підприємства, до нуля;
- організація ефективного робочого простору шляхом забезпечення ергономічності робочого середовища, скорочення часу очікування, формування належної системи координації між послідовними процесами;
- тісна співпраця з постачальниками (забезпечення виконання жорсткого графіку поставок) відповідно до кількості та встановленого терміну доставки [39, с. 149].

Головними перевагами концепції just-in-time є такі:

- мінімізація витрат, пов'язаних з управлінням виробничими запасами, мінімізація обсягів нереалізованої продукції в разі різкого падіння попиту;

- можливість швидкої адаптації до змін у структурі споживчого попиту;
- скорочення площі складських приміщення та можливість використання їх в інших більш продуктивних напрямках виробничо-господарської діяльності підприємства;
- оптимізація виробничих витрат, пов'язаних з бракованою продукцією та витратами на її виправлення.

Однак описана концепція має низку негативних моментів, що необхідно враховувати в процесі її впровадження. До таких недоліків відносимо:

- високий ступінь залежності від якості послуг постачальника ресурсів та непередбачуваних погодних умов, що можуть потягнути повну зупинку всього виробничого процесу;
- залежність від політичної та економічної ситуації як на національному, так і на світовому ринках товарів та послуг [39, с. 149];
- високі витрати на транспортування, зростання загальної вартості на сировини та матеріалів, що веде до зростання собівартості кінцевої продукції;
- необхідність вигідного територіального розміщення компанії [39, с. 150].

Іншим важливим напрямом удосконалення відносин у визначеній сфері є впровадження логістичного підходу в управління запасами ПрАТ «Ліктрави».

Логістика запасів – функціональна область логістики, яка займається вивченням статичного стану матеріального потоку й розглядає запаси як об'єкт управління, який у процесі переміщення матеріального потоку може накопичуватись у вигляді запасів у кожній ланці логістичного ланцюга, маючи різну форму, фізико-хімічні властивості та вартість, передбачає створення інтегрованої системи управління запасами, використовуючи методи і моделі логістики, і розглядає запаси з точки зору досягнення мети, поставленої перед логістичною системою в цілому.

Мета логістики запасів – забезпечення оптимальності між задоволенням виробничих потреб в сировині, матеріалах та потреб споживачів в готовій продукції і мінімальних сукупних логістичних витрат. Орієнтація здійснюється на задоволення вимог споживачів (якість продукції, дотримання термінів

постачання готової продукції споживачам, еластичність виконання замовлень споживачів тощо) та мінімізацію технологічних циклів [45, с. 52].

Метою управління грошовими активами з позиції забезпечення інвестиційної привабливості є забезпечення постійної платоспроможності ПрАТ «Ліктрави». Об'єктами фінансового управління виступають грошові кошти (в касі, на банківських рахунках, в дорозі) та їх резерви у формі поточних фінансових інвестиційну грошові інструменти та цінні папери.

З позиції теорії інвестування грошові кошти являють собою окремий випадок інвестицій у товарно-матеріальні цінності, а тому управління ними повинно здійснюватися на загальних засадах:

- підтримка мінімального залишку грошових коштів для безперервного здійснення поточних розрахунків;
- врахування діапазону сезонних змін залишку грошових коштів;
- створення резерву вільних грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів діяльності;
- формування резерву грошових коштів для компенсації непередбачених витрат і можливих втрат під час фінансово-господарської діяльності;
- своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів.

Важливою управлінською задачею є підтримка грошових коштів ПрАТ «Ліктрави» на мінімально потрібному рівні. Для цього можна використовувати всі можливі джерела поповнення грошових коштів:

1. Надходження виручки від реалізації продукції на умовах негайної оплати.
2. Стягнення дебіторської заборгованості.
3. Продаж резервних грошових активів у формі поточних фінансових інвестицій.
4. Продаж матеріальних і нематеріальних активів підприємства (запасів, основних засобів, об'єктів незавершеного виробництва, патентів, ноу-хау тощо).

5. Отримання банківських кредитів.

6. Залучення інвестицій шляхом випуску акцій, облігацій, додаткових паїв тощо.

Причому перші чотири способи поповнення залишку грошових коштів є доцільнішими, оскільки не ведуть до збільшення валюти балансу.

Важливим у даному контексті є активізація продажів. Зокрема, станом на 31.12.2021 р. залишок готової продукції ПрАТ «Ліктрави» становив 27849 тис. грн., що свідчить про накопичення продукції на складах підприємства. Тому вважаємо за доцільне рекомендувати наступні заходи для активізації продажів:

- проведення рекламних акцій із безпосереднім представленням продукції у великих торгових центрах. Як правила, у торгових центрах розміщено значну кількість аптечних пунктів / аптек. З огляду на те, що продукція ПрАТ «Ліктрави» представлена у більшості аптечних мереж Житомира, за домовленістю можливою є організація подібних акцій спільно із аптеками. Такі акції дозволять краще ознайомити покупців із продукцією підприємства та підвищать рівень зацікавленості у ній;

- відкриття онлайн-магазину. На сьогодні ПрАТ «Ліктрави» має розроблений сайт, водночас, онлайн-продаж продукції не здійснюється. Вважаємо, що такий захід сприяв би інтенсифікації продажів підприємства та дозволив би залучити додатковий сегмент споживачів;

- участь у тендерних закупівлях. Продукція ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем якості, що надає можливість для підприємства брати участь у тендерних закупівлях;

- розширення мереж збуту та залучення нових клієнтів та мереж збуту.

Відповідно до наведених рекомендацій вважаємо за доцільне узагальнити їх у вигляді рис. 3.3 для забезпечення наочності. Напрями підвищення рівня інвестиційної привабливості представимо за виділеними нами проблемами у діяльності ПрАТ «Ліктрави».

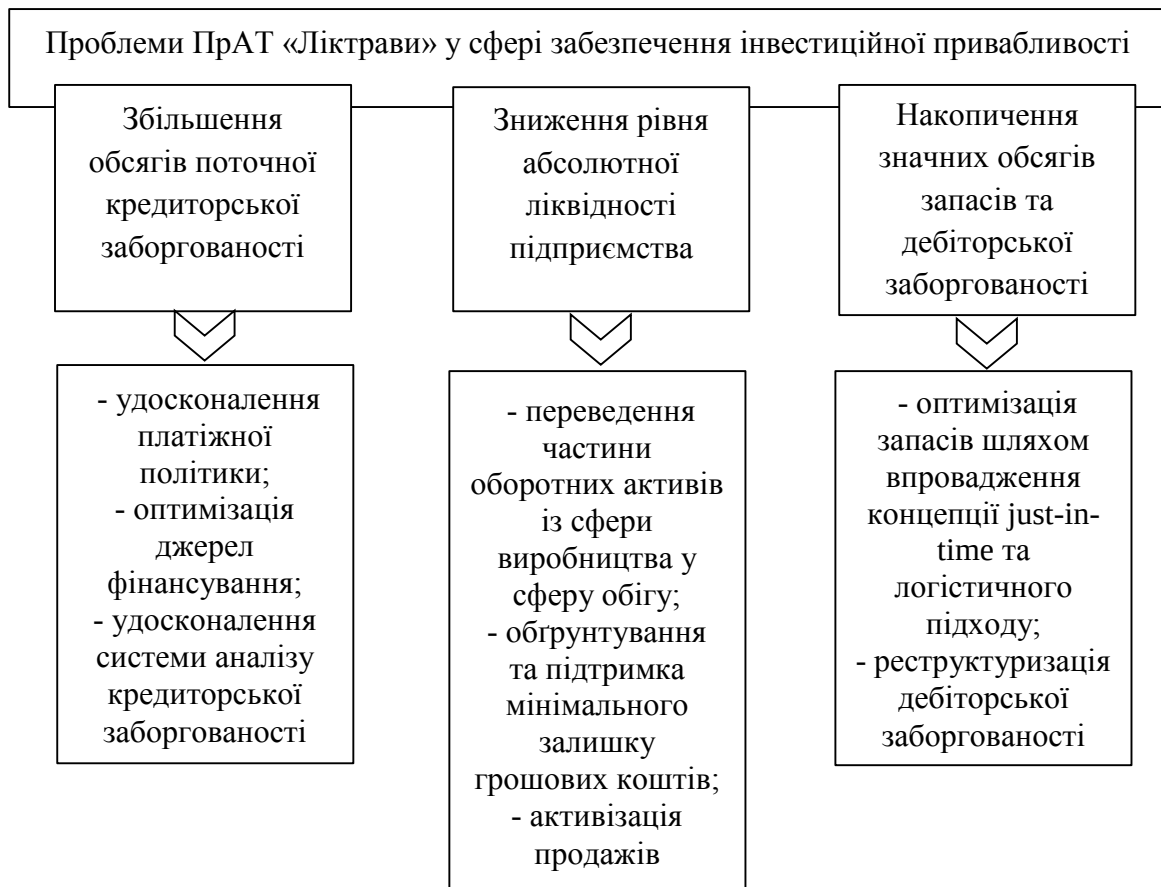

*Рис. 3.3. Напрями підвищення інвестиційної привабливості
ПрАТ «Ліктрави»*

Джерело: розроблено автором

Отже, реалізація заходів за запропонованими напрямками потенційно спроможна суттєво підвищити рівень інвестиційної привабливості підприємства та забезпечити зростання показників ефективності діяльності ПрАТ «Ліктрави».

3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів

Однією з проблем, що впливає на рівень інвестиційно привабливості ПрАТ «Ліктрави» є низький рівень абсолютної ліквідності, що сформувався внаслідок зниження обсягів грошових коштів та зростання поточних зобов'язань підприємства. Одним із напрямів подолання вказаної проблеми є трансформація швидколіквідних активів у високоліквідні шляхом оптимізації дебіторської заборгованості.

Оптимізація дебіторської заборгованості передбачає наступні заходи:

- проведення аналізу ринку та порівняння з ситуацією у конкурентів, визначення більш вигідною контрактної системи;
- впровадження системи знижок за дострокову оплату товарів;
- прискорення процесу виставлення рахунків, посилення вимог з передплати;
- впровадження централізованої системи контролю термінів погашення заборгованості;
- зменшення періоду обороту за рахунок альтернативних інструментів (факторинг, форфейтинг), розробка і впровадження цих інструментів;
- розробка та впровадження ефективних механізмів контролю платежів (автоматизований облік дебіторської заборгованості, створення форм і механізмів ведення оперативної управлінської звітності) [28; 44].

Для виявлення резервів щодо погашення дебіторської заборгованості вважаємо доцільним провести її аналіз з точки зору структури та динаміки (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Динаміка дебіторської заборгованості ПрАТ «Ліктрави»

Статті дебіторської заборгованості	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р	
	2019	2020	2021	+ / -	%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн.	49063	73421	71864	22801	46,47
Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами, тис. грн.	2792	996	11531	8739	в 4,1 р.
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, тис. грн.	5522	5685	12534	7012	126,98
Інша поточна дебіторська заборгованість, тис. грн.	5349	1537	3388	-1961	-36,66
Разом, тис. грн.	62726	81639	99317	36591	58,33

Отже, загальний обсяг дебіторсько заборгованості зріс на 36591 тис. грн. або на 58,33 %. Частково таке зростання обумовлено збільшенням обсягів реалізації, водночас, маємо зазначити, що чистий дохід підприємства зріс лише на 33,76 %. Тобто настільки суттєве зростання дебіторської заборгованості не є виправданим з точки зору збільшення обсягів реалізації.

Найбільшу питому вагу у структурі дебіторської заборгованості займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, яка зросла на 22801 тис. грн. або на 46,47 %. Вагомо збільшилися також у відносному значенні дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами (на 8739 тис. грн. або в 4,1 р.), дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (на 7012 тис. грн. або на 126,98 %). Таким чином, можемо дійти висновку, що в цілому існують резерви щодо оптимізації розмірів дебіторської заборгованості з метою підвищення обсягу високоліквідних активів.

Серед основних завдань управління дебіторською заборгованістю можна виділити наступні:

- обмеження прийнятного рівня дебіторської заборгованості;
- вибір умов продажів, що забезпечують гарантоване надходження грошових коштів;
- визначення знижок або надбавок для різних груп покупців з погляду дотримання ними платіжної дисципліни;
- зменшення бюджетних боргів.

Головною задачею управління дебіторської заборгованості є установлення з покупцями таких договірних відносин, які забезпечують повне та своєчасне надходження коштів для здійснення платежів кредиторам. Крім того, можна виділити цілу низку задач, а саме:

- обмеження допустимого рівня дебіторської заборгованості на підприємстві;
- вибір умов продажу, які забезпечуватимуть гарантоване надходження грошових коштів;

- визначення знижок або націнок для різних груп покупців з точки зору дотримання ними платіжної дисципліни;
- прискорення вимагання боргу;
- зменшення бюджетних боргів;
- оцінка майбутніх витрат, пов'язаних з дебіторською заборгованістю, тобто невикористаної користі від невикористання коштів, заморожених у дебіторській заборгованості.

Одним з ефективних інструментів управління дебіторською заборгованістю є факторинг.

В умовах коли для успішної діяльності підприємства необхідні фінансові ресурси і захист від ризиків, факторинг являє собою сучасну і гнучку послугу, яка допомагає підприємству знайти потрібне рішення з допомогою фінансуванні оборотними коштами під заборгованість дебітора. Факторинг являє собою найбільш оптимальне рішення для підприємств які одночасно із збільшенням обсягів реалізації швидко збільшується кількість дебіторів і витрат, пов'язаних з контролем над ними.

Факторинг – фінансова комісійна операція, при якій клієнт переуступає дебіторську заборгованість факторинговій компанії з метою миттєвого отримання більшої частини платежу, гарантії повного погашення заборгованості, зниження витрат по веденню рахунків. Погашення заборгованості за факторингом здійснюється за рахунок коштів, перерахованих дебіторами за отримані товари (роботи, послуги), після їх зарахування на спеціальний транзитний рахунок банку. У разі наявності непогашеної заборгованості за факторингом та отримані від дебітора відмови від повної або часткової оплати відвантажених йому товарів (виконаних робіт, наданих послуг) з поважних причин (через невідповідність за якістю, асортиментом тощо), постачальник зобов'язаний, в строки передбачені Генеральною угодою факторингу, повернути банку відповідну суму отриманого авансу. Сума коштів, що підлягає поверненню, розраховується від суми авансу пропорційно вартості

товару (робіт, послуг) за яким отримана відмова в оплаті, до загальної суми рахунку-фактури прийнятої банком до факторингу. Потрібно зазначити, що в результаті проведення факторингових операцій стан дебіторської заборгованості покращується за всіма показниками. Зокрема, коефіцієнт відволікання активів і середній період інкасації дебіторської заборгованості зменшуються, а кількість оборотів дебіторської заборгованості збільшується. Зокрема факторингова операція дозволяє підприємству-продавцю рефінансувати переважну частину дебіторської заборгованості щодо наданого покупцю кредиту в короткі строки, скоротивши тим самим період фінансового і операційного циклів. Все це свідчить про позитивний вплив факторингу на стан дебіторської заборгованості і доцільність його проведення.

До недоліків факторингової операції можна віднести лише додаткові витрати продавця, пов'язані з продажем продукції, а також втрати прямих зв'язків з покупцем в процесі здійснення ним платежів.

Проведення роботи по реструктуризації товарної дебіторської заборгованості підприємства потребує чітко визначеної послідовності дій.

Першочергово вважаємо за необхідне визначити, яка частина дебіторської заборгованості має бути рефінансована. Відсоток рефінансування визначається на основі дослідження дебіторської заборгованості з точки зору її прострочення та кредитоспроможності дебіторів. Для цього на підприємстві формується експертна група, що складається з представників вищої ланки управління, планово-економічних служб та відділу збуту. На підставі проведення консультацій та перемовин, визначається частка дебіторської заборгованості, яка спрямовується на рефінансування (табл. 3.2).

Наступним кроком визначимо економічний ефект від операції факторингу.

З метою проведення рефінансування дебіторської заборгованості, щодо якої існують сумніви у погашенні, доцільним є укладення договору факторингу з відповідним відділом Райффайзен Банк. Термін повернення коштів у випадку

рефінансування – 14 робочих днів. За даний час факторинговий відділ банку аналізує доцільність укладення угоди, визначає ризики та ставку факторингу.

Таблиця 3.2

Обсяг дебіторської заборгованості ПрАТ «Ліктрави» за товари, роботи й послуги, тис. грн.

№	Показник	2021 р
1	Загальний обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	71864
2	Заборгованість, яку доцільно рефінансувати	2315
3	Питома вага заборгованості, що може бути рефінансована	3,22

Наступним етапом процесу факторингу є визначення витрат, пов'язаних зі здійсненням даного процесу. Так, середня факторингова ставка Райффайзен Банк складає 10 %. Крім того, заключення договору передбачає оплату послуг юрисконсульта (2100 грн.). Витрати на проведення факторингової операції у такому випадку становлять

$$B = 2315000 * 0,10 + 2100 = 233600 \text{ грн.}$$

Наступним кроком оцінюємо обсяг доходу від рефінансування дебіторської заборгованості:

$$\text{ЧГП} = 2315000 - 233600 = 2081400 \text{ грн.}$$

Отже, в результаті здійснення операції факторингу ПрАТ «Ліктрави» отримає 2081400 грн., витративши при цьому 233600 грн. Зрозуміло, що витрати є досить високими, проте, враховуючи той факт, що погашення даної дебіторської заборгованості є сумнівним, вважаємо, що проведення операції факторингу за зазначених умов є доцільним.

Для оцінки ефективності факторингової операції розрахуємо прогнозний показник оборотності дебіторської заборгованості:

$$\text{Коб баз} = 331826 / 72642,5 = 4,57$$

$$\text{Коб прогноз} = 331826 / 70327,5 = 4,72$$

$$\Delta \text{Коб} = 4,72 - 4,57 = 0,15.$$

Тобто прискорення оборотності дебіторської заборгованості в результаті

здійснення рефінансування шляхом факторингової операції складе 0,15 обороти.

Визначимо потенційний приріст чистого доходу в результаті проведення операції факторингу за формулою:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_{\text{баз}} * \left(\frac{\text{Кобпрогн}}{\text{Коббаз}} - 1 \right), \quad (3.1)$$

Проведемо необхідні розрахунки:

$$\Delta \text{ЧД} = 331826 * \left(\frac{4,72}{4,57} - 1 \right) = 10891,44 \text{ тис. грн.}$$

Отже, прискорення оборотності дебіторської заборгованості позитивно вплине на формування додаткового чистого доходу підприємства.

Економічний ефект з урахуванням витрат на операцію факторингу складе:

$$\text{Ефект} = 10891,44 - 233,6 = 10657,84 \text{ тис. грн.}$$

Крім додаткового потенційного доходу операція факторингу призведе до підвищення рівня абсолютно ліквідності ПрАТ «Ліктрави» за рахунок переведення частини дебіторської заборгованості у грошові кошти. Розрахуємо прогнозний показник абсолютно ліквідності ПрАТ «Ліктрави»:

$$\text{К абс.л. прог} = (3078 + 2081,4) / 86590 = 0,06$$

$$\Delta \text{К абс лікв} = 0,06 - 0,04 = 0,02$$

Таким чином, за рахунок реалізації факторингу коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Ліктрави» потенційно зросте на 0,02 п. Варто відмітити, що значення показника не досягне нормативного рівня, проте навіть незначне підвищення спроможне позитивно вплинути на рівень інвестиційно привабливості підприємства. Системна реалізація інших розглянутих у роботі заходів сприятиме більш вагомому зростанню досліджуваного показника, як наслідок – підвищенню рівня інвестиційної привабливості.

Отже, факторинг виступає дієвим інструментом, спрямованим на оптимізацію дебіторської заборгованості, що потенційно спроможний підвищити ефективність формування та використання дебіторської заборгованості, підвищити її оборотність, позитивно вплинути на показники абсолютної ліквідності підприємства.

Висновки до розділу 3

Розробка прикладних рекомендацій щодо удосконалення управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави» надала можливість зробити наступні висновки.

Управління інвестиційною привабливістю є важливою складовою загальною системи менеджменту, оскільки визначає можливості доступу до фінансових ресурсів. Основними напрямками удосконалення управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави» є наступні: залучення інституту управлінського консалтингу, формування інвестиційної стратегії, адаптація систем управління якістю продуктів до стандартів ЄС та інших країн, покращення взаємодії інвесторів з державною владою, удосконалення підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Останній напрям є одним з найбільш вагомих та передбачає: розширення системи оціночних показників, підвищення кваліфікації суб'єктів оцінки, приведення методики оцінки у відповідність до визначених правил, удосконалення системи управлінського обліку на підприємстві, автоматизація та систематичність процесу оцінки.

За результатами проведених досліджень було з'ясовано, що в цілому ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем інвестиційної привабливості. Водночас, маємо відмітити, що показники інвестиційної привабливості у 2021 р. характеризуються тенденцією до зниження. Основними проблемами у діяльності підприємства, що призвели до зазначеної ситуації, є наступні: зростання обсягів поточної кредиторської заборгованості; суттєве зниження обсягу грошових коштів, як наслідок – рівня абсолютної ліквідності підприємства; зниження чисельності працівників; накопичення надлишкових запасів та дебіторської заборгованості. Ключові заходи, спрямовані на подолання цих проблем включають удосконалення платіжної політики, оптимізація джерел фінансування, удосконалення системи аналізу кредиторської заборгованості, переведення частини оборотних активів із сфери виробництва у сферу обігу, обґрунтування та підтримка мінімального залишку грошових

коштів, активізація продажів, оптимізація запасів шляхом впровадження концепції just-in-time та логістичного підходу; реструктуризація дебіторської заборгованості.

З метою підвищення рівня абсолютної ліквідності у роботі запропоновано використання факторингу у процесі оптимізації дебіторської заборгованості. За рахунок реалізації факторингу коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Ліктрави» потенційно зросте на 0,02 п. Варто відмітити, що значення показника не досягне нормативного рівня, проте навіть незначне підвищення спроможне позитивно вплинути на рівень інвестиційної привабливості підприємства. Системна реалізація інших розглянутих у роботі заходів сприятиме більш вагомому зростанню досліджуваного показника, як наслідок – підвищенню рівня інвестиційної привабливості. Крім того, прискорення оборотності дебіторської заборгованості внаслідок факторингу позитивно вплине на формування додаткового чистого доходу підприємства (прогнозований приріст становить 10657,84 тис. грн.).

ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичних засад та розробка прикладних рекомендацій у сфері управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави» надали можливість сформулювати наступні висновки.

1. Інвестиційна привабливість – це комплексна характеристика, що відображає сукупні можливості підприємства до ефективного функціонування та визначає рівень зацікавленості інвесторів у вкладенні коштів у певний суб'єкт господарювання. Виділяють різні види інвестиційної привабливості, залежно від відповідних класифікаційних ознак, що сприяє підвищенню якості управління інвестиційною привабливістю. Інвестиційна привабливість підприємства як інтегральний показник включає в себе ряд підсистем: виробничо-технічна підсистема; соціально-економічна підсистема; фінансова підсистема.

2. Управління інвестиційною привабливістю є складним та комплексним процесом, що охоплює усі сфери діяльності підприємства. Управління інвестиційною привабливістю підприємства – процес цілеспрямованого впливу керівництва підприємства на систему фінансових, економічних та інших відносин, що виникають у процесі забезпечення ефективного розвитку підприємства і задоволення вимог потенційних інвесторів. Мета і зміст управління інвестиційною привабливістю реалізуються при вирішенні таких завдань як управління виробничим і фінансовим ризиками, маркетингом, факторами вартості, формування інвестиційного іміджу підприємства. Важливим при організації управління інвестиційною привабливістю є врахування чинників впливу, які поділяються на внутрішні та зовнішні.

3. Інформаційно-аналітичним забезпеченням управління інвестиційною привабливістю є її оцінка. Під поняттям «оцінка інвестиційної привабливості» підприємства слід розуміти визначення потенційним інвестором сукупності переваг та недоліків суб'єкта господарювання, що безпосередньо або опосередковано впливають на ефективність інвестування. Згадана сукупність формується як за рахунок внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Для оцінки

інвестиційної привабливості підприємства використовують дві групи методів: аналіз суб'єкта господарювання на основі оцінки його фінансового стану; комплексний аналіз суб'єктів господарювання. Основним методом оцінки інвестиційної привабливості підприємства наразі є Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій, затверджена наказом Агентства із запобігання банкрутству від 23.02.98 № 22.

4. Розгалужена система нормативно-правових актів свідчить про те, що держава вживає заходи з метою створення в Україні належних умов здійснення інвестиційної діяльності шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів та правил її здійснення. Разом з тим, незважаючи на цілий ряд проблем, все ж, як свідчить вищевикладене, в останні роки ведеться активна робота щодо врегулювання відносин в інвестиційній сфері, а національне інвестиційне законодавство наближається до стабілізації.

5. ПрАТ «Ліктрави» є потужним підприємством регіону, що виготовляє лікарські фармпрепарати, а також чай на рослинній основі та має тривалу історію розвитку. Основними видами діяльності ПрАТ «Ліктрави» є: виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів (основний); виробництво основних фармацевтичних продуктів; оптова торгівля фармацевтичними товарами; роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах; дослідження й експериментальні розробки у сфері біотехнологій. Завдяки відмінній якості підприємство завоювало прихильність покупців та вагоме місце у економічній системі регіону.

6. ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем ефективності функціонування та розширеним типом відтворення. Зокрема, чистий дохід підприємства зріс на 33,76 %, чистий прибуток – на 47,8 %. Підприємство у досліджуваному періоді характеризується зростанням майнового потенціалу та підвищенням ефективності його функціонування. ПрАТ «Ліктрави» має стійкий фінансовий стан, що позначається у достатньому (проте не абсолютному) рівні ліквідності, високому рівні фінансової стійкості, зростанні показників ділової активності та рентабельності.

7. За результатами проведеної оцінки рівня інвестиційної привабливості з'ясовано, що ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем відповідної характеристики. Зокрема, використання методик, що базуються на аналізі фінансового стану, а саме моделей діагностики ймовірності банкрутства, показало, що ПрАТ «Ліктрави» знаходиться поза зоною ризику, тобто є інвестиційно привабливим. За авторською методикою Ю. В. Федорової, критичного значення набувають показники, що характеризують фінансову складову та кадрову привабливість, що пов'язано зі скороченням чисельності персоналу та недостатнім рівнем прибутковості активів. Відповідно до проведеного аналізу за Методикою інтегральною оцінки інвестиційної привабливості, значення інтегрального показника інвестиційної привабливості коливається від 50,27% (або 0,50 у коефіцієнті) в 2021 році до 63,32% (або 0,63 в коефіцієнті) у 2020 році. Загальноприйнятим є положення, що інвестування у об'єкт є доцільним у випадку, якщо значення інтегрального показника перевищує 50%. Зона від 30% до 50% є зоною додаткового аналізу. Таким чином, можемо дійти висновку про достатній рівень інвестиційної привабливості ПрАТ «Ліктрави». Водночас, спостерігається суттєве зниження показника інвестиційної привабливості у 2021 р., що визначає необхідність впровадження заходів щодо удосконалення у визначеній сфері.

8. Управління інвестиційною привабливістю є важливою складовою загальної системи менеджменту, оскільки визначає можливості доступу до фінансових ресурсів. Основними напрямками удосконалення управління інвестиційною привабливістю ПрАТ «Ліктрави» є наступні: залучення інституту управлінського консалтингу, формування інвестиційної стратегії, адаптація систем управління якістю продуктів до стандартів ЄС та інших країн, покращення взаємодії інвесторів з державною владою, удосконалення підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Останній напрям є одним з найбільш вагомих та передбачає: розширення системи оціночних показників, підвищення кваліфікації суб'єктів оцінки, приведення методики оцінки у відповідність до визначених правил, удосконалення системи управлінського

обліку на підприємстві, автоматизація та систематичність процесу оцінки.

9. За результатами проведених досліджень було з'ясовано, що в цілому ПрАТ «Ліктрави» характеризується високим рівнем інвестиційної привабливості. Водночас, маємо відмітити, що показники інвестиційної привабливості у 2021 р. характеризуються тенденцією до зниження. Основними проблемами у діяльності підприємства, що призвели до зазначеної ситуації, є наступні: зростання обсягів поточної кредиторської заборгованості; суттєве зниження обсягу грошових коштів, як наслідок – рівня абсолютної ліквідності підприємства; зниження чисельності працівників; накопичення надлишкових запасів та дебіторської заборгованості. Ключові заходи, спрямовані на подолання цих проблем включають удосконалення платіжної політики, оптимізація джерел фінансування, удосконалення системи аналізу кредиторської заборгованості, переведення частини оборотних активів із сфери виробництва у сферу обігу, обґрунтування та підтримка мінімального залишку грошових коштів, активізація продажів, оптимізація запасів шляхом впровадження концепції just-in-time та логістичного підходу; реструктуризація дебіторської заборгованості.

10. З метою підвищення рівня абсолютної ліквідності у роботі запропоновано використання факторингу у процесі оптимізації дебіторської заборгованості. За рахунок реалізації факторингу коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Ліктрави» потенційно зросте на 0,02 п. Варто відмітити, що значення показника не досягне нормативного рівня, проте навіть незначне підвищення спроможне позитивно вплинути на рівень інвестиційної привабливості підприємства. Системна реалізація інших розглянутих у роботі заходів сприятиме більш вагомому зростанню досліджуваного показника, як наслідок – підвищенню рівня інвестиційної привабливості. Крім того, прискорення оборотності дебіторської заборгованості внаслідок факторингу позитивно вплине на формування додаткового чистого доходу підприємства (прогнозований приріст становить 10657,84 тис. грн.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акуленко К. В. Дослідження підходів до визначення економічної сутності поняття інвестиційної привабливості підприємства. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2018. Вип. 1. С. 180-190.
2. Андрєєва Т. Є., Опікунова Н. В., Нєнахова О. О. Основні складові інвестиційної привабливості. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 33. С. 247-251.
3. Аранчій Д. С., Гончаренко С. А. Інвестиційна привабливість підприємств: сутність, фактори впливу та оцінка існуючих методик аналізу. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/59.pdf>.
4. Брожко О. О., Тимошенко Н. Ю. Аналіз інноваційно-інвестиційної привабливості підприємств сільгоспмашинобудування України та країн СНД. *Молодий вчений*. 2018. № 6(2). С. 376-380.
5. Буднікова Ю.В. Інвестиційна привабливість підприємства та фактори впливу на неї. *Інноваційна економіка*. 2011. № 4. С. 194-197.
6. Бурдонос Л. І., Виноградня В. М. Управління інвестиційною привабливістю підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2022. №30. С. 47-51
7. Бутов А.М. Методичні основи інвестиційної привабливості підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 6. С. 77-81.
8. Вакалюк В. А. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 122-126.
9. Волощук К. Б., Волощук В. Р., Кацан А. М. Інвестиційна привабливість та можливості розвитку агропромислових підприємств. *Інноваційна економіка*. 2020. № 1-2. С. 145-150.
10. Гончарук А. Г., Яцик А. А. Інвестиційна привабливість промислового підприємства як об'єкт управління. *Економіка харчової промисловості*. 2011. № 4. С. 29-33.
11. Господарський кодекс України : Кодекс № 436-IV від 16.01.2003 р.

URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

12. Гречкосій І. Д., Осичка О. В. Розробка стратегії розвитку підприємства шляхом підвищення інвестиційної привабливості. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 1. С. 79-86.

13. Гуляєва Н. М., Рябченко Н. К. Сутнісні ознаки інвестиційної привабливості підприємства: Факторна природа формування. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 1. С. 22-28.

14. Гриценко М.П. Інвестиційна привабливість підприємства: сутність та методи визначення. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2012. №1. С. 2-9.

15. Грищенко І. В., Білецька Н. В., Циганчук В. А. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2018. Вип. 55. С. 77-81.

16. Довгань Ю. В. Аналіз фінансового стану як ключовий етап оцінки рівня інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 3. С. 76-90.

17. Дума О. І. Розроблення методу комплексного оцінювання інвестиційної привабливості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 12. С. 101-106.

18. Єпіфанова І. Ю., Гладка Д. О. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова*. 2019. Т. 24. Вип. 4(77). С. 49-53.

19. Єпіфанова І. Ю., Гладка Д. О. Управління інвестиційною привабливістю підприємств молочної галузі. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 64–69.

20. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В., Коваль К. С. Сучасні методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 2. С. 80-85.

21. Жихор О. Б., Москвич М. М. Інвестиційна привабливість підприємства як об'єкт управління. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and*

Practice. 2014. № 2(13). С. 118–123.

22. Ідобаєва А. Л. Сутність та ризики в діяльності промислових підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 71–76.

23. Іщенко Н. І. Проблема систематизації інвестиційного законодавства України. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди «Право»*. 2017. Вип. 26. С. 76-82.

24. Караван С. І. Формування системи заходів із забезпечення інвестиційної привабливості підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 4. С. 118-120.

25. Кисляк Ю.Ю. Удосконалення оцінки інвестиційної привабливості промислового підприємства та ефективності інвестиційно-інноваційного проекту. *Управління розвитком*. 2012. №15. С. 39-41

26. Колесник В. І. Про шляхи вдосконалення управління інвестиційною привабливістю підприємств харчової промисловості. *Економіка харчової промисловості*. 2016. Том 8, Вип. 3. С. 34-39.

27. Косова Т. Д., Сухарев П. М., Ващенко Л. О. Організація і методика економічного аналізу: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 528 с.

28. Костенко А. Шляхи удосконалення механізму управління оборотним капіталом підприємств України. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2017. № 4(246). С. 46-57

29. Костирко Л. А., Костирко Р. О., Мадярова Є. С., Серeda О. О. Комплексний аналіз інвестиційної привабливості підприємств в контексті фінансового забезпечення розвитку підприємств. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2018. № 2(25). С. 198–207.

30. Коюда О. П., Колесніченко В. Ф. Інноваційна діяльність: від оцінки привабливості до інвестиційного забезпечення: монографія. Х.: ХНЕУ, 2009. 275 с.

31. Коюда В.О., Пасько М.І. Бізнес-процеси сучасного промислового підприємства. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 302–311.

32. Крамаренко І. С. Галузеві особливості інвестиційної привабливості підприємств. *Агросвіт*. 2019. № 21. С. 30–35.
33. Крамаренко К. М. Інвестиційна привабливість підприємства та методичні підходи до її визначення. *Причорноморські економічні студії*. 2016. № 10. С. 101-104.
34. Кремень В. М., Кремень О. І., Акулініна О. С. Інвестиційна привабливість підприємства: сутність та особливості оцінювання. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 12. С. 29-34.
35. Кузьмін О. Є., Князь С. В., Тувакова Н. В., Кузнєцова А. Я. Інвестиційна та інноваційна діяльність. Л.: ЛБІ НБУ, 2003. 231 с.
36. Кузьмін О. Є., Юринець О. В., Ємельянов О. Ю. Розвиток інвестиційної привабливості підприємств в умовах антикризового управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 5–12.
37. Кулик А. М., Корецька О. В. Економічна сутність поняття інвестиційної привабливості. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр.* 2018. № 15 (1291). С. 7-11.
38. Кушнір Н. Б. Методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства: переваги та недоліки існуючих методик. *Вісник Національного університету водного господарства*. 2010. № 2. С. 110-118.
39. Лазоренко Т. В., Тхі Мінь Тхао До. Концептуальні засади організації управління бізнес-процесами сучасних логістичних систем. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23, Ч. 1. С. 148–151
40. Лазоренко Т. В., Цветкова О. В. Управління інвестиційною привабливістю підприємства. *Молодий вчений*. 2014. № 12. С. 184-187.
41. Матічин Ю. М. Інвестиційна привабливість туристичних підприємств: дефініція поняття та система підходів. *Економіка. Управління. Інновації*. 2018. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2018_1_13
42. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості

підприємств та організацій: Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23.02.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text>

43. Мисака Г. В., Дерун І. А. Визначення та оцінка індикаторів інвестиційної привабливості компанії за даними фінансової звітності. *Фінанси України*. 2018. № 3. С. 116-128.

44. Морозюк Д. І. Сучасні методи управління оборотним капіталом підприємств та оцінка їх ефективності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 1. С. 114-119

45. Назарова М. С. Логістичне управління виробничими запасами як складова управління підприємствами. *Подільський науковий вісник*. 2021. № 1(17). С. 50-55.

46. Офіційний сайт ПрАТ «Ліктрави». URL: <https://liktravy.ua/company>.

47. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: Монографія / А. О. Єпіфанов, Н. А. Дехтяр, Т. М. Мельник, І. О. Школьник та ін. Суми: УАБС НБУ, 2007. 286 с.

48. Підприємництво та агробізнес: Підручник / За ред. д.е.н., проф. М. М. Ільчука, к.пед.н., доц. Т. Д. Іщенко. К.: КНЕУ, 2012. 745 с.

49. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

50. Поясник Г. В. Аналіз методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2021. № 26. С. 133-141.

51. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України № 1116-IX від 17.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>.

52. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.

53. Про інститути спільного інвестування: Закон України № 5080-17 від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>

54. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

55. Пунда О. В. Особливості управління інвестиційною привабливістю авіапідприємств. *Ефективна економіка*. 2014. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=3672>

56. Роганова, Г. О. Інвестиційна привабливість підприємств: сутність, фактори впливу, методичні підходи. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 2019. № 4 (24). С. 28-34.

57. Ситник О. В. Основні завдання, функції та система принципів управління інвестиційною привабливістю підприємства. *Економіка та держава*. 2016. № 1. С. 90-92.

58. Сілова Я. В. Конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2019. № 13 (75). С. 28-32.

59. Стеблюк Н.Ф., Опаренко В. В. Матрична модель оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2. С. 176-178.

60. Ткаченко Т. П. Інвестиційна привабливість промислових підприємств. URL: <https://core.ac.uk/download/47220843.pdf>.

61. Ткачук І. І., Спіцина Ю. Г. Сутність поняття «інвестиційна привабливість підприємства». *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 5. С. 124-129.

62. Товстенюк О.В. Інвестиційна привабливість підприємства як об'єкт діагностики. *Вісник Національного університету «Львівська Політехніка»*. 2012. № 727. С. 381-386.

63. Усов М. А. Сутність інвестиційної привабливості, як напрям залучення інвестиційних ресурсів. *Ефективна економіка*. 2018. № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2018/153.pdf

64. Федевич Л. С., Осокало С. Ф. Оцінювання інвестиційної привабливості

- підприємств переробної галузі України. *Наука і техніка*. 2022. № 12. С. 220-230.
65. Федорова Ю. В., Тхор О. С., Даниленко Г. В. Аналіз підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємств. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
66. Ферлій В. В. Сутність поняття «інвестиційна привабливість підприємства» та його види. *Ефективна економіка*. 2010. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=262>
67. Хлопак С. В., Кравцов С. С., Білик В. В. Підвищення інвестиційної привабливості туристичного потенціалу регіону засобами спеціалізованого туризму. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 100–106.
68. Хринюк О., Очеретяна О. Особливості моделювання бізнес-процесу «управління інвестиційною привабливістю підприємства». *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-20>
69. Цененко А. С. Підходи до оцінки інвестиційної привабливості підприємств. *Комунальне господарство міст. Серія : Економічні науки*. 2018. Вип. 6. С. 29-32.
70. Чернецька О. В. Процес управління інвестиційною привабливістю підприємств машинобудування України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 19. С. 45-51.
71. Чумак Л. Ф., Івченко М. М. Управління інвестиційною привабливістю підприємства. *Бізнес Інформ*. 2018. № 9. С. 71-76
72. Чуприна Х., Валяев О., Деркач А. Удосконалення системи управління оборотними активами підприємства на базі концепції just in time. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-80>.
73. Шакура О.О. Теоретико-методологічний підхід до вдосконалення оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка і організація управління*. 2011. № 2. С. 88-95.
74. Юринець О. В., Смельянов О. Ю. Методичні засади оцінювання поточної та перспективної інвестиційної привабливості підприємств. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends*. 2021. Vol. 1. С. 19-22.
75. Янковська Г. А., Гончарова Д. О. Основні умови інвестиційної

привабливості українських підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 335-339.

76. Aleskerova Y., Titenko Z., Skrypnyk H., Grytsyna O. Modeling The Level Of Investment Attractiveness Of The Agrarian Economy Sector. *International Journal of Industrial Engineering & Production Research*. 2020. Vol. 31, № 4, pp. 647–653.

ДОДАТКИ